

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ
ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ
ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

πρόσθεση όχι αφαίρεση
πολλαπλασιασμός όχι διαίρεση

**Έκθεση αξιολόγησης των αποτελεσμάτων της παρέμβασης της
Δράσης: Ενισχυτική διδασκαλία σε μαθητές/τριες Δημοτικού Σχολείου
για το διάστημα**

**Σεπτεμβρίου 2011 - Ιουνίου 2012 (χειμερινά μαθήματα) και Ιουλίου
2012 (θερινά μαθήματα)**

*Επιστημονικές Υπεύθυνες: **Χαρά Δαφέρμου & Μαρία Σφυρόερα***

*Επιστημονικοί συνεργάτες: Ζωή Γαβριηλίδου,
Αναστασία Δημητρίου,
Άννα Κλώθου,
Βικτωρία Λαγοπούλου,
Σοφία Μώραλη,
Αχμέτ Νιζάμ,
Μανώλης Πατσαδάκης*

Σεπτέμβριος 2012

1. ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Κεντρικοί στόχοι της δράσης είναι:

A. Η διεύρυνση/ ενίσχυση των γνώσεων των παιδιών της μειονότητας στην ελληνική γλώσσα, η βελτίωση της επικοινωνιακής τους ικανότητας στο γραπτό και τον προφορικό λόγο και η ενίσχυση των κινήτρων τους για ενασχόληση με την ελληνική γλώσσα και τα κείμενα μέσα από μαθήματα που πραγματοποιούνται - εκτός του σχολικού τους ωραρίου- σε μειονοτικά και δημόσια δημοτικά σχολεία.

B. Παράλληλα, στόχος είναι η βελτίωση της αυτοεικόνας τους ως μαθητών/τριών, η μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και η ενίσχυση των κινήτρων τους για συνέχιση των σπουδών τους σε ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Συνολικά, τη σχολική χρονιά 2011-2012 αναπτύχθηκαν **3 διαφορετικές μορφές παρέμβασης** στα σχολεία:

A. Η κύρια μορφή παρέμβασης αφορούσε μαθήματα που αναπτύχθηκαν εκτός του σχολικού ωραρίου, δηλαδή κάποια απογεύματα ή/και Σαββατοκύριακα. Στα μαθήματα αυτά αναπτύχθηκαν δραστηριότητες για την ενίσχυση του προφορικού και του γραπτού λόγου των παιδιών (συστηματική ενασχόληση με εξωσχολικά βιβλία ή/και με το διαδίκτυο, κατασκευή παιχνιδιών με έμφαση στις γραπτές οδηγίες, ενασχόληση με διαφορετικά κειμενικά είδη (κατανόηση και παραγωγή), μικρές έρευνες στην περιοχή που οδήγησαν σε παραγωγή αντίστοιχων κειμένων, καλλιτεχνικού χαρακτήρα δραστηριότητες που συνδέονταν όμως πάντα με την ανάπτυξη προφορικού και γραπτού λόγου των μαθητών).

Φωτ. 1 & 2: Γραπτές παραγωγές των παιδιών

Φωτ. 3 & 4: Ομαδική παραγωγή κειμένων από τα παιδιά

Β. Μαθήματα σε επιπλέον ώρες μετά το σχόλασμα για τα παιδιά της Α΄ ή/και της Β΄ τάξης τις μέρες που σχολούν νωρίτερα. Στόχοι αυτών των μαθημάτων είναι η ενίσχυση προφορικού λόγου, η ενασχόληση με εξωσχολικά βιβλία και εκπαιδευτικά παιχνίδια, η ενθάρρυνση και υποστήριξη της παραγωγής γραπτού λόγου, ενίοτε και με χρήση Η/Υ.

Γ. Θερινά μαθήματα για τον μήνα Ιούλιο για μαθητές που επρόκειτο να φοιτήσουν στην Α΄ Δημοτικού (με στόχο τόσο την υποστήριξη της ελληνομάθειας όσο και την εξοικείωση με το σχολείο στο οποίο επρόκειτο να φοιτήσουν), για τους υπόλοιπους μαθητές του σχολείου των ενδιαμέσων τάξεων, καθώς και για τους μαθητές που τελείωσαν το Δημοτικό και επρόκειτο να γραφούν στην Α΄ Γυμνασίου. Σε αυτή την ομάδα τα μαθήματα αποσκοπούσαν στην υποστήριξη της ελληνομάθειας των παιδιών σε σχέση με διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα του προγράμματος σπουδών και στην εξοικείωσή τους με την αντίστοιχη ελληνική ορολογία, αλλά και με το μύθο της Οδύσσειας, που όπως έχει καταγραφεί από μαρτυρίες εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα δυσκολεύει ιδιαίτερα στην Α΄ γυμνασίου.

Φωτ. 5 & 6: Τα παιδιά των μεγάλων τάξεων δουλεύουν τον μύθο της Οδύσσειας ακολουθώντας το ταξίδι του Οδυσσέα και επιχειρώντας χαρακτηρισμούς των ηρώων.

2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

2.1 Εργαλεία αξιολόγησης

Για να αξιολογήσουμε την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης αξιοποιήσαμε:

Α. Τα **εβδομαδιαία παρουσιολόγια** φοίτησης των μαθητών που αποστέλλονταν ηλεκτρονικά από τους εκπαιδευτικούς στο τέλος κάθε βδομάδας, ώστε να παρακολουθήσουμε τη συστηματικότητα της φοίτησης. Η εβδομαδιαία καταγραφή των απουσιών/παρουσιών των παιδιών μας επέτρεπε επιπλέον να παρέμβουμε ώστε να σταθεροποιηθεί η φοίτηση κάποιων μαθητών.

Β. Τις **τριμηνιαίες καταγραφές σχετικά με την εξέλιξη της πορείας των μαθητών** που μας κατέθετε ο κάθε εκπαιδευτικός για όλους τους μαθητές του τμήματος/των τμημάτων στα οποία δίδασκε **(βλ. Παράρτημα 1)**.

Γ. Τις **εβδομαδιαίες καταγραφές** των εκπαιδευτικών στις οποίες παρουσιάζουν την πορεία των μαθημάτων (περιγραφή δραστηριότητας, χρήση υλικών, ενδιαφέρον των παιδιών, συμμετοχή στις δραστηριότητες, μεταξύ τους συνεργασία, μη αναμενόμενα συμβάντα, καλές ή κακές στιγμές κ.ο.κ.) **(βλ. Παράρτημα 2)**.

Δ. Τις **συνεντεύξεις με τους εκπαιδευτικούς** οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στην αρχή και στο τέλος της χρονιάς και εστιάζονταν στην επίδοση του κάθε παιδιού ξεχωριστά με αξιοποίηση παραδειγμάτων από τις γραπτές παραγωγές των παιδιών (για τους άξονες της συνέντευξης **(βλ. Παράρτημα 3)**

Ε. Τη **συστηματική συλλογή γραπτών παραγωγών των παιδιών** στην αρχή και στο τέλος της χρονιάς, τα αποτελέσματα της οποίας θα παρουσιαστούν αναλυτικά στη συνέχεια. (Τα πρωτόκολλα συλλογής γραπτού λόγου για την Α' και Β' φάση της έρευνας παρατίθενται στο **Παράρτημα 4**)¹.

2.2 Συμμετοχή των μαθητών κατά τα χειμερινά μαθήματα.

Η συμμετοχή των μαθητών στα χειμερινά μαθήματα που πραγματοποιήθηκαν τη σχολική χρονιά 2011-12 αποτυπώνεται στον πίνακα που ακολουθεί. Συνολικά, στην ενισχυτική διδασκαλία **ενεγράφησαν 1105 μαθητές/τριες και παρακολούθησαν συστηματικά 837 μαθητές/τριες²** δηλαδή **76%** του συνόλου των εγγεγραμμένων μαθητών. Εντούτοις σε λίγα σχολεία παρατηρήθηκε ασταθής φοίτηση κάποιων παιδιών, που συχνά οφειλόταν σε λόγους που σχετίζονταν με τις αγροτικές δουλειές των οικογενειών τους ή μετακινήσεις τα Σαββατοκύριακα, ιδίως προς το τέλος των μαθημάτων. Η συστηματική εβδομαδιαία παρακολούθηση από την πλευρά μας της φοίτησης των παιδιών (τα παρουσιολόγια αποστέλλονταν ηλεκτρονικά από τους εκπαιδευτικούς μετά από κάθε μάθημα) μας επέτρεψε σε κάποια σχολεία -μέσω επιπλέον

¹ Για τα θερινά μαθήματα των οποίων η διάρκεια ήταν σύντομη συγκεντρώθηκαν παρουσιολόγια, καταγραφές των εκπαιδευτικών και μία τελική αποτίμηση της δράσης (Απολογισμός για τα θερινά).

² Στη στήλη 'φοίτησαν συστηματικά' έχουν καταχωρηθεί οι μαθητές που παρακολούθησαν περισσότερα από τα μισά μαθήματα.

συναντήσεων με τους γονείς και με τον συντονιστή του σχολείου- να παρέμβουμε ώστε σταθεροποιήσουμε τη φοίτηση κάποιων μαθητών.

Στα μαθήματα δίδαξαν **60 εκπαιδευτικοί** και συντόνισαν τη δουλειά στα σχολεία άλλοι **18**. Από τους 60 εκπαιδευτικούς που ασχολήθηκαν με το διδακτικό έργο οι 23 ήταν αδιόριστοι, δηλαδή ποσοστό 39%.

Συμμετείχαν **18 σχολεία** από τα οποία τα 6 ήταν μειονοτικά σχολεία του νομού Ροδόπης, ενώ από τα 12 σχολεία του νομού Ξάνθης τα 8 ήταν μειονοτικά και τα 4 δημόσια. Τα περισσότερα από τα σχολεία συμμετείχαν στο πρόγραμμα και κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά, ενώ προστέθηκαν 4 νέα σχολεία, ύστερα από αίτημά τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ- ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ			
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2011-ΙΟΥΝΙΟΣ 2012			
N. ΡΟΔΟΠΗΣ	Εγγεγραμμένοι	Φοίτησαν συστηματικά	Εκπαιδευτικοί που δίδαξαν ή/και συντόνισαν
1° Μ/κο Κομοτηνής	31	22	4
2° Μ/κο Κομοτηνής	39	32	5
3° Μ/κο Κομοτηνής	37	28	4
Μ/κο Μάστανλη	35	27	4
Μ/κο Αρριανών	59	52	4
Μ/κο Λυκείου	28	18	2
N. ΞΑΝΘΗΣ			
Μ/κο Γλαύκης	97	75	5
Μ/κο Κενταύρου	254	217	19
Μ/κο Μύκης	94	38	7
Μ/κο Σμίνθης	21	15	3
1° Μ/κο Κιμμερίων	61	45	3
2° Μ/κο Κιμμερίων	86	60	6
Μ/κο Σέλερου	52	48	5
1° Μ/κο Ξάνθης	75	60	8
2° Δημόσιο Σχολείο Ξάνθης	30	22	3

Δημοτικό Σχολείο Γενησέας	34	12	3
13 ^ο Δημοτικό Σχολείο Ξάνθης	32	32	4
14 ^ο Δημοτικό Σχολείο Ξάνθης	40	34	4
	1105	837	³

2.3 Συμμετοχή των μαθητών κατά τα θερινά μαθήματα.

Στα θερινά μαθήματα συμμετείχαν μαθητές από 9 μειονοτικά δημοτικά σχολεία, 4 στο νομό Ροδόπης και 5 στο νομό Ξάνθης. Όπως αποτυπώνεται στον πίνακα που ακολουθεί στα μαθήματα εγγεγράφησαν συνολικά **478 μαθητές** και συστηματικά παρακολούθησαν **412** μαθητές, δηλαδή ένα **ποσοστό 86,1%**. Επίσης, στα μαθήματα δίδαξαν **43** συνολικά **εκπαιδευτικοί**, οι 25 από τους οποίους αδιόριστοι (ποσοστό 58,1%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ- ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΙΟΥΛΙΟΣ 2012

N. ΡΟΔΟΠΗΣ	Εγγεγραμμένοι	Φοίτησαν συστηματικά
2ο Μ/κό Κομοτηνής	68	57
Μ/κό Αρριανών	35	29
Μ/κό Λυκείου	21	16
Μ/κό Μάστανλη ⁴	44	38
N. ΞΑΝΘΗΣ		
2ο Μ/κό Κιμμερίων	36	27
Μ/κο Γλαύκης	90	81
Μ/κό Κένταυρου	131	115
Μ/κό Μύκης	24	22
Μ/κό Σμίνθης	29	27
ΣΥΝΟΛΑ	478	412

³ Ο συνολικός αριθμός είναι μικρότερος του αθροίσματος όσων αναφέρονται παραπάνω, καθώς κάποιοι αδιόριστοι κυρίως εκπαιδευτικοί δίδαξαν σε περισσότερα από ένα σχολεία.

⁴ Στο Μάστανλη, λόγω επισκευών του σχολείου κατά τον Ιούλιο, τα μαθήματα αναπτύχθηκαν από τις 23 Αυγούστου έως τις 7 Σεπτεμβρίου.

2.4 Επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων της παρέμβασης

Ως προς την **επίτευξη των στόχων της παρέμβασης** θα εστιάσουμε στη συνέχεια σε δύο πτυχές αυτής της παρέμβασης που αφορούν τους μαθητές.

A. Κινητοποίηση των παιδιών για την ενασχόληση με την ελληνική γλώσσα.

Η πρώτη πτυχή σχετίζεται με την ίδια τη φοίτηση στα μαθήματα και με παράγοντες όπως το κίνητρο, η επιθυμία, η συμμετοχή, η αυτοεκτίμηση των μαθητών. Για την αξιολόγηση αυτής της πτυχής αξιοποιήθηκαν οι ποσοτικοί δείκτες που αναφέρονται παραπάνω (βλ. Πίν. 1 και 2 συστηματικής φοίτησης με βάση τα εβδομαδιαία παρουσιολόγια των παιδιών), καθώς και υλικό από τις καταγραφές των εκπαιδευτικών που σε ένα μέρος τους εστιάζουν στη συμμετοχή των παιδιών κατά τη διάρκεια των μαθημάτων. Επίσης αξιοποιήσιμες είναι και οι συνεντεύξεις με τους εκπαιδευτικούς στην αρχή και στο τέλος της χρονιάς.

Αρχικά αυτό που προκύπτει τόσο από το ποσοστό της φοίτησης, όσο και από την επιθυμία των παιδιών να παρακολουθήσουν και τα θερινά μαθήματα είναι η ικανοποίηση των μαθητών και **η ενίσχυση του κινήτρου για ενασχόληση με την ελληνική γλώσσα**, κάτι που έχει μακροπρόθεσμα αποτελέσματα σε σχέση με τη σχολική τους επίδοση και φοίτηση.

Ενδείξεις για αυτό το εσωτερικό κίνητρο ενασχόλησης με την ελληνική γλώσσα (που δεν είναι εύκολο να αποτυπωθεί με ποσοτικά στοιχεία) αποτελούν -με βάση τις καταγραφές των εκπαιδευτικών (βλ. έντυπο- Παράρτημα 2), τις συνεντεύξεις, αλλά και τις διαπιστώσεις από τις επιτόπιες επισκέψεις των επιστημονικών υπεύθυνων και των επιστημονικών συνεργατών του προγράμματος-:

A) η όρεξη με την οποία οι μαθητές εμπλέκονταν στις διαφορετικές δραστηριότητες και το γεγονός ότι ζητούσαν από τους εκπαιδευτικούς να ξαναπανε ή να μην τελειώσει το μάθημα αν δεν είχαν ολοκληρώσει αυτό που έκαναν. Ο τρόπος με τον οποίο εμπλέκονταν στις δραστηριότητες που αναπτύσσονταν και η όλο και μεγαλύτερη συμμετοχή τους οδήγησε και σε βελτίωση της επίδοσής τους, όπως προκύπτει από τα αποσπάσματα καταγραφών των εκπαιδευτικών και από τα αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις, τα οποία ακολουθούν.

Για μαθήτρια Ε. Μ

Σε όλες τις προφορικές δραστηριότητες έδειχνε διάθεση συμμετοχής, πολλές φορές όμως μετά από παρότρυνση δική μου. Κατανοούσε όσα τους έλεγα αλλά αρκετές φορές δυσκολευόταν η ίδια να εκφραστεί σε κάποια σημεία και ζητούσε βοήθεια από άλλους συμμαθητές της χρησιμοποιώντας τη γλώσσα τους. Όσο περνούσε βέβαια ο καιρός όλο και βελτιωνόταν, κυρίως η διάθεσή της για συμμετοχή. Κλήθηκε να μιλήσει σε διάφορες περιστάσεις όπως διάλογο, αφήγηση κ.α και η επίδοσή της ήταν η ίδια σε όλες. (Απόσπασμα καταγραφής Αικ. Κ. , Κένταυρος)

Για τη μαθήτριά Μ. Α.

Συμμετέχει σε όλες τις δραστηριότητες της ομάδας μας, δείχνει συνεχώς το κέφι της και τη χαρά της, παράλληλα είναι συνεπέστατη ως προς τις υποχρεώσεις της και σε καμία περίπτωση δεν επιδιώκει να προβάλλει το εγώ έναντι του εμείς (Απόσπασμα καταγραφής Η. Βλ. , Μάστανλη)

Για τον μαθητή Μ. Ν

Παρουσιάζει πολύ καλά αποτελέσματα στις δραστηριότητες. Δεν είναι αυθόρμητος, αντιθέτως είναι συνειδητοποιημένος, ξέρει τι θέλει, πάντα ζητάει την άδεια πριν μιλήσει και οι απαντήσεις που δίνει τις περισσότερες φορές είναι εύστοχες. Ζητάει πάντα να κάνει κάτι παραπάνω, θέλει να κάνει παραπάνω μάθημα. (Απόσπασμα καταγραφής Ο. Α. , Γλαύκη)

Για τον μαθητή Σ. Σ

Θέλει να είναι μέσα σε όλα, οπότε συμμετέχει στα πάντα. Και στις συζητήσεις και στις κατασκευές και στα γραπτά, στα πάντα. Από την αρχή ήταν έτσι, απλά όσο περνούσε ο καιρός συμμετείχε σε όλο και περισσότερα, έβρισκα και λίγο τα κουμπιά τους, τα θέματα που τους ενδιαφέρουν πιο πολύ οπότε τους κινητοποιούσα πιο πολύ το ενδιαφέρον. (Απόσπασμα συνέντευξης Σ. Ερ. ,1^ο Μειον. Ξάνθης)

Για τη μαθήτριά Χ. Ε

Συνέντευξη αρχής της χρονιάς: Διστακτική στην ομιλία. Δεν συμμετέχει σε συζητήσεις. Δεν έχει αυτοπεποίθηση να μιλήσει, να πει τη γνώμη της. Δεν έχει πρόβλημα στο να μιλήσει σε μένα, ντρέπεται μπροστά σε όλους.

Συνέντευξη τέλους της χρονιάς: Ξαφνικά δεν ξέρω .. κάτι έγινε και άρχισε να συμμετέχει στις συζητήσεις. Ήτανε λες και την κρατούσανε πόσο καιρό και ξαφνικά άρχισε να μιλάει. Μπορεί και ξεκινάει πολλές συζητήσεις και μόνη της. Δεν απαντάει μονολεκτικά πλέον, πάντα με προτάσεις. Γενικά πάντα έχει πολλά πράγματα να πει. Γι' αυτό προσπαθεί και έχει και όλο τον ενθουσιασμό να μιλήσει να εκφραστεί να πει αυτό που έχει στο μυαλό της και όταν κολλάει σε κάποιες λεξούλες προσπαθεί να το εξηγήσει με άλλο τρόπο. (Απόσπασμα συνέντευξης Σ. Ερ. 1^ο Μειον. Ξάνθης)

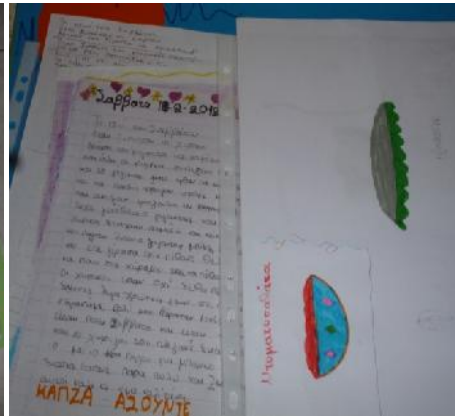
Φωτ. 7 & 8: Τα παιδιά εμπλέκονται σε διαδικασίες παραγωγής γραπτού λόγου που τα κινητοποιούν.

Β) οι ίδιες οι παραγωγές τους, ομαδικές ή ατομικές, που δείχνουν τόσο την ποσότητα όσο και την ποικιλία των κειμενικών ειδών που επεξεργάζονταν συστηματικά.

Φωτ. 9, 10, 11 & 12: Γραπτές παραγωγές παιδιών διαφορετικών ηλικιών που αντιστοιχούν σε διαφορετικά κειμενικά είδη

Γ) ο τρόπος και η υπερηφάνεια την οποία ένιωθαν για τις εργασίες τους που επιδίωκαν να τις κοινοποιούν και σε άλλα τμήματα ή κατά τις εκδηλώσεις λήξης των μαθημάτων που πραγματοποιήθηκαν τον Ιούνιο στα περισσότερα σχολεία.

Φωτ. 13, 14, 15 & 16: Τα παιδιά στο τέλος της χρονιάς παρουσίασαν τη δουλειά τους σε γονείς και συμμαθητές τους.

Δ) Επιπλέον, βελτιώθηκε η αυτοεικόνα τους και η αυτοπεποίθησή τους σε σχέση και με τη χρήση της ελληνικής γλώσσας, στοιχείο ιδιαίτερα σημαντικό που έχει ως συνέπεια και τη βελτίωση των σχολικών τους επιδόσεων. Η λειτουργία στις μικρές ομάδες και η απαλλαγή από το άγχος της αξιολόγησης μοιάζει να λειτούργησε θετικά.

Για τη μαθήτριά Χ. Ε

Πλέον έχει πολλή αυτοπεποίθηση. Μπορεί και ξεκινάει πολλές συζητήσεις και μόνη της. (Απόσπασμα συνέντευξης Σ. Ερ. 1^ο Μειον. Ξάνθης)

Για τον μαθητή Α. Σ

Είδα ότι ήταν ένα παιδί που φοίτησε πολύ συστηματικά. Δεν έλειψε σχεδόν καμιά φορά και είδα κάποια αισθητή βελτίωση για το σημείο που ήταν στην αρχή. ....Είδα ότι πλέον παίρνει πρωτοβουλίες, έχει μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον εαυτό του. (Απόσπασμα συνέντευξης Δ. Ελευθ. 2^ο Μειον. Κομοτηνής)

Β. Βελτίωση της επίδοσης των παιδιών ως προς την κατανόηση και την παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου.

Η δεύτερη πτυχή σε σχέση με την επίτευξη των στόχων της παρέμβασης αφορά περισσότερο τη **βελτίωση των παιδιών ως προς την κατανόηση και χρήση της ελληνικής γλώσσας** και την επικοινωνιακή τους ικανότητα σε αυτήν τόσο σε σχέση με τον προφορικό όσο και σε σχέση με το γραπτό λόγο. Στο πλαίσιο αυτών των μαθημάτων υπήρξε ιδιαίτερη ενασχόληση με διαφορετικές μορφές κειμένων καθώς και επαφή με εξωσχολικά βιβλία⁵. Οι μαθητές διάβασαν, κατανόησαν και

⁵ Στο πλαίσιο των μαθημάτων αξιοποιήθηκαν ιδιαίτερα τα Εκπαιδευτικά Προγράμματα Λογοτεχνίας, τα οποία παρουσιάζονται στην ιστοσελίδα του Προγράμματος (www.museduc.gr) και οι εκπαιδευτικοί επιμορφώθηκαν συστηματικά σε σχέση με την αξιοποίηση πολλών και διαφορετικών κειμενικών ειδών. Επίσης στις επιμορφωτικές συναντήσεις στις οποίες συμμετείχαν εκπαιδευτικοί που ασχολούνταν με τις μικρότερες ηλικίες, αναπτύχθηκαν συστηματικά βιωματικά εργαστήρια σχετικά με την αξιοποίηση βιβλίων με ιστορίες για μικρά παιδιά.

παρήγαγαν ατομικά και συλλογικά κείμενα για θέματα που τους ενδιέφεραν. Η αποτύπωση της βελτίωσής τους προκύπτει :

A) από τις συστηματικές **τριμηνιαίες καταγραφές των εκπαιδευτικών** (βλ. έντυπο – Παράρτημα 1) στις οποίες καταγράφουν την πορεία των παιδιών

Για τη μαθήτριά Ι. Μπ.

Δε εκφράζεται ιδιαίτερα συχνά, κατανοεί την ελληνική γλώσσα αλλά δεν νιώθει ακόμη έτοιμη να συμμετάσχει σε μια συζήτηση, για αρκετά λεπτά. Είναι αλήθεια ότι της λείπει η άνεση αλλά δεν αφήνει καμία δραστηριότητα μισή ή να προσπαθήσει να τη μεταφέρει στο σπίτι της. Συνομιλεί με τους συμμαθητές, εργάζεται ομαδικά και διακρίνεται από τη σταθερότητα του χαρακτήρα της. Καλή παραγωγή γραπτού λόγου, γράφει τις λέξεις, γνωρίζει το αλφάβητο και προσπαθεί να ανταποκριθεί σε όλες τις προκλήσεις. Χρειάζεται αρκετή δουλειά και επιμονή. Η Ι. διαθέτει και τα δύο και με τη σωστή καθοδήγηση και αντιμετώπιση είναι βέβαιο ότι θα προοδεύσει. (Απόσπασμα καταγραφής, Η. Βλ. Μάστανλη)

Για τη μαθήτριά Μ. Μ

Πολύ καλός λόγος με πολύ λίγα λάθη στην ορθογραφία κάποιες φορές που τα βελτιώνει όμως σταδιακά. Διαβάζει πια αρκετά εξωσχολικά βιβλία και συχνά δεν διστάζει να εκφράσει τις απορίες της και να ρωτήσει πράγματα που δεν ξέρει. (Απόσπασμα καταγραφής, Β. Καλ. 2^ο Κιμμερίων)

B) Από τις **συνεντεύξεις** με ορισμένους εκπαιδευτικούς, κυρίως όσους είχαν μικρές ή μεγάλες τάξεις, που πραγματοποιήθηκαν στην αρχή και στο τέλος της χρονιάς και εστίαζαν ξεχωριστά στην επίδοση του κάθε παιδιού (βλ. έντυπο, Παράρτημα 3).

Για τη μαθήτριά Χ. Ε

Στην αρχή έβαζε μόνο το όνομά της και κάποια γράμματα. Τώρα, δεν χρειάζεται να της πω εγώ ότι πρέπει να κάνει ολοκληρωμένες προτάσεις. Δηλαδή και μια λεξούλα να χρειάζεται να γράψει, το γράφει και προσπαθεί να το βάλει σε πρόταση (Απόσπασμα συνέντευξης: Σ. Ερ. 1^ο Μειον. Ξάνθης)

Για τη μαθ. Ο. Ζ

Αυτή ήταν ας πούμε η πρώτη καταγραφή « Το αγοράκι διαβάζω βιβλίο» αυτό ήταν για τον απρόθυμο δράκο. Μετά τη δεύτερη φορά στο τέλος της χρονιάς έγραψε για την Χιονάτη. «όμορφη. Φοράει ένα κίτρινο φουστάνι και μπλε μπλούζα. Έχει χέρι το λουλούδι. Έχει κεφάλι τη κόκκινη κορδέλα. Όμορφα παπούτσια έχει». Υπήρχε μια βελτίωση για το συγκεκριμένο παιδί. Εγώ παρατήρησα ότι θέλει να δουλέψει. Δουλεύει αρκετά συστηματικά και γράφει και βελτιώνεται. (Απόσπασμα συνέντευξης: Δ. Ε, 2^ο Μειον. Κομοτηνής)

Για τη μαθήτριά Ε.

Στον προφορικό της λόγο έχει βελτίωση στην έκταση, στην σύνταξη δεν έχει ιδιαίτερη βελτίωση, τώρα όμως προσπαθεί περισσότερο να προσέχει και όταν κάτι που λέει είναι εσφαλμένο, να το επιβεβαιώσει και να το διορθώσει. Στο γραπτό λόγο τώρα τα κείμενά της έχουν μεγαλύτερη έκταση, έχει βελτιώσει το γραφικό της χαρακτήρα και έχει κάνει κάποια βήματα βελτίωσης όσον αφορά τα γραμματικά φαινόμενα. (Απόσπασμα συνέντευξης Μ. Τσ., Κένταυρος)

Γ. Από τη **συστηματική συλλογή** κειμένων των παιδιών στην αρχή και στο τέλος των μαθημάτων.

Ο τρόπος συλλογής αυτού του υλικού, η επεξεργασία του και τα αποτελέσματα που προκύπτουν από αυτό παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Εκείνο στο οποίο εστιάσαμε κατά την αξιολόγηση των γραπτών των μαθητών ήταν η συνολική πορεία κάθε μαθητή και οι επιτυχίες του σε σχέση με τις δικές του δυνατότητες και τη δική του προηγούμενη κατάσταση. Παράλληλα, ο εντοπισμός του επιπέδου ελληνομάθειας των παιδιών είχε ως στόχο τον σχεδιασμό των επιμορφώσεων των εκπαιδευτικών με βάση το πλαίσιο και τις ανάγκες της τάξης τους.

Ερευνητική διαδικασία:

✓ 1^η φάση συλλογής γραπτών κειμένων⁶

Την περίοδο πριν τα Χριστούγεννα οι μαθητές κλήθηκαν να παράγουν με αφορμή μια ταινία που προβλήθηκε στις τάξεις (ο Απρόθυμος δράκος) κείμενα ως εξής:

Α΄ ΚΑΙ Β΄ ΤΑΞΗ

Προβλήθηκε η ταινία «Ένας απρόθυμος δράκος». Κατά τη διάρκεια της προβολής, η ταινία σταματούσε και γίνονταν ερωτήσεις, προκειμένου να βεβαιωθεί ο/η εκπαιδευτικός ότι τα παιδιά την παρακολουθούν και την κατανοούν. Αφού τα παιδιά είδαν την ταινία, τους ζητήθηκε να ζωγραφίσουν:

- κάτι που τους άρεσε ή
- κάτι που δεν τους άρεσε ή
- κάτι που τους έκανε εντύπωση ή
- κάτι που τους τρόμαξε ή
- κάτι που τους φάνηκε αστείο

και να γράψουν κάτω από τη ζωγραφιά τους τι ήταν αυτό που τους άρεσε ή δεν τους άρεσε ή τους έκανε εντύπωση ή τους φάνηκε αστείο κ.λπ και γιατί. Ο/η εκπαιδευτικός περιφέρονταν ανάμεσα στα παιδιά και τα ενθάρρυνε να γράψουν κάτι όπως μπορούσαν συζητώντας μαζί τους: «τι ζωγράφισες, γιατί σου άρεσε, αυτό γράψτο όπως μπορείς, μας ενδιαφέρει πολύ να δούμε πώς γράφουν τα μικρά παιδιά, γράψτο όπως φαντάζεσαι ότι γράφεται, γράψε το όνομά σου κ.λπ»...

Γ΄-ΣΤ΄ ΤΑΞΗ

Προβλήθηκε η ταινία «Ένας απρόθυμος δράκος» και η προβολή σταμάτησε στο σημείο πριν πάει ο δράκος να πολεμήσει με τον ιππότη. Αφού τέθηκαν ερωτήσεις στην τάξη σχετικά με την πλοκή (π.χ. θέλει να πολεμήσει ο δράκος; Γιατί;, κτλ) στη συνέχεια τα παιδιά κλήθηκαν να αφηγηθούν γραπτά την πλοκή ως το σημείο που είδαν και να γράψουν έπειτα τι νομίζουν ότι θα γίνει στη συνέχεια. Στο τέλος είδαν όλοι μαζί τι γίνεται στο τέλος.

---

⁶ Τα πρωτόκολλα με βάση τα οποία συλλέχθηκαν τα δεδομένα παρατίθενται στο Παράρτημα 4.

Αφού έγραψαν τα κείμενά τους, ξανασυγκεντρώθηκαν να δουν τη συνέχεια και το τέλος και μετά να τους ζητήθηκε να περιγράψουν έναν από τους ήρωες της ταινίας και να γράψουν γιατί τον διάλεξαν

Ο στόχος αυτής της παραγωγής γραπτού λόγου με υποβοήθηση (την προβολή της ταινίας) ήταν να καταγραφεί το επίπεδο των παιδιών οι δυνατότητες και οι αδυναμίες τους, ώστε να σχεδιαστεί ένα πρόγραμμα επιμορφώσεων για τους εκπαιδευτικούς που θα μπορούσε να συντελέσει στη βελτίωση των αδύναμων σημείων στο γραπτό λόγο των μαθητών.

✓ *Σχεδιασμός της επιμόρφωσης*

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στη Δράση 1: «Ενισχυτική Διδασκαλία σε μαθητές Δημοτικού» παρακολούθησαν μια σειρά επιμορφωτικών σεμιναρίων που είχαν ως θέμα τη κειμενοκεντρική προσέγγιση στη διδασκαλία της γλώσσας, καθώς και τη διδασκαλία της γλώσσας σε μια λογική προώθησης του γραμματισμού όλων των παιδιών. Τα σεμινάρια αυτά είχαν ως στόχο να παρουσιάσουν στους εκπαιδευτικούς εναλλακτικούς τρόπους διδασκαλίας της γλώσσας κατά τους οποίους έμφαση δίνεται στο κείμενο τόσο ως προϊόν όσο και ως διαδικασία, καθώς και σε τρόπους επεξεργασίας των κειμένων των μαθητών, κίνητρα για παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου, υλικά και βιβλία με τα οποία μπορούν οι εκπαιδευτικοί να δουλέψουν στην τάξη κ.ά. Στα σεμινάρια πραγματοποιήθηκαν βιωματικά εργαστήρια με εκπαιδευτικούς, αλλά και θεωρητικές εισηγήσεις παρουσιάσεις. Τα σεμινάρια διήρκεσαν έως τα τέλη Απριλίου.

✓ *2η φάση συλλογής γραπτών κειμένων*

Στο τέλος της ακαδημαϊκής χρονιάς, όλοι οι μαθητές κλήθηκαν να παράγουν γραπτά κείμενα με βάση τρεις αφίσες που κατασκευάστηκαν ειδικά για το σκοπό αυτό (βλ. Παράρτημα 5). Οι αφίσες απεικόνιζαν γνωστούς ήρωες παραμυθιών και κειμένων που είχαν επεξεργαστεί τα παιδιά στην τάξη ή παιδικών ταινιών.

Α΄ και Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Οι εκπαιδευτικοί είπαν στα παιδιά ότι πρόκειται για ένα παιχνίδι.

Έγινε επεξεργασία της αφίσας στην τάξη. Όλοι μαζί είδαν έναν-έναν τους ήρωες και είπαν αν τον ξέρουν, τι ξέρουν για αυτόν, τι κάνει συνήθως. Αν δεν τον ήξεραν έλεγαν ποιος υποθέτουν ότι μπορεί να είναι και πώς το σκέφτηκαν. Συζήτησαν ποιος τους αρέσει πιο πολύ και γιατί. Έπειτα, αφού ασχολήθηκαν με όλους τους ήρωες της αφίσας με τον τρόπο που αναφέρθηκε παραπάνω (δηλαδή είπαν τι ξέρουν για αυτόν ή ποιος υποθέτουν ότι μπορεί να είναι), επέλεξαν χωρίς να το πουν σε κανέναν έναν από αυτούς και τον περιέγραψαν σε ένα χαρτί Α4 που τους μοιράστηκε. Έγραψαν το όνομά τους και έδωσαν τις παραγωγές στον/στην εκπαιδευτικό ο οποίος τύλιξε κάθε χαρτί σε ρολό και τα έριξε όλα σε ένα μικρό κουτί (ή γυάλινο δοχείο). Έπειτα τα παιδιά μοιράστηκαν σε δύο ομάδες με ισάριθμους παίκτες. Κάθε παιδί κάθε ομάδας με τη σειρά (ένας από τη μία ομάδα και μετά ένας από την άλλη) διάλεγε ένα χαρτί, το διάβαζε και η αντίπαλη ομάδα προσπαθούσε να μαντέψει ποιος ήρωας είναι. Σε περίπτωση που το παιδί που είχε τραβήξει το χαρτί

δυσκολευόταν να το διαβάσει, ο/η εκπαιδευτικός το βοηθούσε. Για κάθε ήρωα που έβρισκαν η ομάδα έπαιρνε πόντους.

Γ'-ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Έγινε επεξεργασία της αφίσας στην τάξη. Όλοι μαζί είδαν έναν-έναν τους ήρωες και είπαν αν τον ξέρουν, τι ξέρουν για αυτόν, τι κάνει συνήθως. Αν δεν τον ήξεραν έλεγαν ποιος υποθέτουν ότι μπορεί να είναι και πώς το σκέφτηκαν. Συζήτησαν ποιος τους αρέσει πιο πολύ και γιατί. Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός παρότρυνε τα ίδια τα παιδιά να διαλέξουν κάποιον ή κάποιους από τους ήρωες και να γράψουν μια δική τους φανταστική ιστορία με αυτούς, ως εξής: Αν ο ή η (κάποιος ήρωας της προτίμησής τους από αυτούς που εικονίζονται στην αφίσα) συναντούσε τον ή την (άλλον ήρωα και πάλι από αυτούς που εικονίζονται στην αφίσα) τι θα μπορούσε να συμβεί. Τα παιδιά μπορούσαν αν ήθελαν να αφηγηθούν γραπτά την κανονική ιστορία του ήρωα που συναντάει έναν ήρωα του ίδιου παραμυθιού, π.χ. η κοκκινোসκουφίτσα συναντάει το λύκο, κάτι που δεν θέτει πρόβλημα. Μόλις τελείωσαν όλα τα παιδιά, διαβάστηκαν οι ιστορίες στην τάξη. Καταγράφηκε με ποιους ήρωες ασχολήθηκαν και αν είναι ίδιοι ή διαφορετικοί, συζητήθηκε ποιοι τελικά βγήκαν πρώτοι σε προτιμήσεις, άρα ήταν και οι πιο αγαπημένοι της τάξης.

✓ Κριτήρια ανάλυσης των παραγωγών των παιδιών

Οι παραγωγές αυτές αξιολογήθηκαν – σε μια κειμενοκεντρική κατεύθυνση – με τα κριτήρια που παρουσιάζονται στη συνέχεια και τα οποία αποτυπώνονται και στους πίνακες που ακολουθούν.

α) το κατά πόσο τα παιδιά παρήγαν κείμενα που σέβονταν τις κειμενικές συμβάσεις του είδους που του ζητήθηκε (αφήγηση και περιγραφή για τις μεγαλύτερες τάξεις, περιγραφή για τις μικρότερες) (βλ. Στήλη ΚΕΙΜ. ΕΙΔΟΣ⁷ για την πρώτη παραγωγή & ΚΕ 2 για τη δεύτερη παραγωγή στους παρακάτω πίνακες),

β) τη συνοχή των κειμένων των παιδιών, όπως αυτή εκφράζεται με τη χρήση συνδετικών λέξεων (και, όμως, μετά, έπειτα, αλλά, κτλ) και τη σαφήνεια στους συνοχικούς δεσμούς (δηλαδή το κατά πόσο η ερμηνεία ενός κειμενικού στοιχείου β εξαρτάται από κάποιο σημείο α του κειμένου με ορθό τρόπο) (βλ. Στήλη ΣΥΝΟΧΗ για την πρώτη παραγωγή και Σ2 για τη δεύτερη παραγωγή).

γ) το λεξιλόγιο που χρησιμοποιεί ο κάθε μαθητής και πιο συγκεκριμένα ο αριθμός ουσιαστικών, ρημάτων, επιθέτων και το σύνολο λέξεων σε κάθε παραγωγή (βλ. στήλες ΟΥΣ., ΕΠΙΘ, ΡΗΜ. ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΟ ΛΕΞΕΩΝ για την πρώτη παραγωγή και Ο2, Ε2, Ρ2 και ΣΥΝ2 για τη δεύτερη).

✓ Ποσοτική ανάλυση των δεδομένων

---

⁷ Οι γκρι στήλες αφορούν τις δεύτερες παραγωγές που προέκυψαν από την αφίσα. Στη στήλη κειμενικό είδος το 1 σημαίνει ότι σέβεται το κειμενικό είδος και το 0 ότι δεν το σέβεται. Στη στήλη συνοχή το 1 σημαίνει ότι χρησιμοποιεί συνδετικές λέξεις (που, και, μετά, κτλ) και το 0 ότι δεν χρησιμοποιεί. Όταν οι λευκές στήλες είναι κενές σημαίνει ότι το παιδί δεν συμμετείχε στη συγκεκριμένη παραγωγή.

Όλα τα δεδομένα περάστηκαν σε πίνακες. Παρουσιάζονται εδώ ενδεικτικά ποσοτικά στοιχεία από 9 τάξεις οι εκπαιδευτικοί των οποίων συμμετείχαν σε συστηματικές διαδικασίες συνέντευξης που εστίαζαν στην ανάλυση της εξέλιξης του κάθε παιδιού με βάση τη συμμετοχή του και την εμπλοκή του στην εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και με βάση τις γραπτές παραγωγές σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς.

ΟΝΟΜΑ	ΚΕΙΜ. ΕΙΔΟΣ	ΚΕ2	ΟΥΣ.	02	ΕΠΙΘ	Ε2	ΡΗΜ	Ρ2	ΣΥΝΟΧΗ	Σ2	ΣΥΝΟΛΟ ΛΕΞΕΩΝ	ΣΥΝ2
Μουγκενούρ	1	1	0	6	0	3	1	5	0	1	2	16
Εσμά	1	1	2	7	0	3	1	8	1	1	4	22
Τανέρ	1	1	4	7	0	3	1	10	1	1	7	32
Εφέ	1	1	3		0		2		1	1	6	
Εμρχάν	1	1	2	4	0	1	0	5	1	1	3	14
Χασάν	1	1	0	1	0	1	0	2	0	1	1	5
Εσερ	1	1	3		0		1		1	1	6	
Ερέν	1	1	4		1		1		1	1	7	
Γιλντιράι	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2	0
Τουντζάι	1	1	4	4	0	2	0	5	1	1	5	14
Μπαρτού	1	1	2		0		1		1	1	4	
Φατήχ	1	1	1		0		1		1	1	3	
Σαλήχ	1	1	0		0		0		0	1	1	
Κερέμ		1		2		0		2		1		5
Χικμέτ		1		5		3		7		1		20

Πίνακας 1: Μ Μ (1^ο μειονοτικό Ξάνθης) Α2

ΟΝΟΜΑ	ΚΕΙΜ. ΕΙΔΟΣ	ΚΕ2	ΟΥΣ.	02	ΕΠΙΘ	Ε2	ΡΗΜ	Ρ2	ΣΥΝΟΧΗ	Σ2	ΣΥΝΟΛΟ ΛΕΞΕΩΝ	ΣΥΝ2
Τζανσού	1		1		0		0		0		2	
Σεμιχ	1	1	2	0	0	1	0	3	0	1	3	6
Μιράι	0	1	0	3	0	0	0	2	0	0	0	6
Εμρέ	1		1		0		1		1	1	3	
Νιορσεμά	0		1		0		0		0		2	
Ιρέμ	0		0		0		1		0		1	
Ηλκέρ	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Εμινέ	1	1	1	1	0	1	1	3	0	0	7	5
Σιτκί	1	1	1	2	0	1	0	1	0	0	2	5
Ερσέχ	1	1	1	0	0	2	0	2	1	1	2	6
Ντεφνέ	1	1	2	3	1	2	0	2	1	1	4	8
Εμρέ	1	1	0	0	0	1	0	3	1	1	1	6
Σαλήχ	1		0		0		0		0		1	
Ναζλί	1	1	1	3	0	2	0	3	0	1	2	11
Ντιλέμ	1		1		0		0		0		2	
Εσλέμ		1		2		1		4		0		8
Καάν		1		1		0		2		1		5

Πίνακας 2: Σ Ερ (1^ο μειονοτικό Ξάνθης) Α1

ΟΝΟΜΑ	ΚΕΙΜ. ΕΙΔΟΣ	ΚΕ2	ΟΥΣ	02	ΕΠΙΘ	Ε2	ΡΗΜ	Ρ2	ΣΥΝΟΧΗ	Σ2	ΣΥΝΟΛΟ ΛΕΞΕΩΝ	ΣΥΝ2
Ερσάν	1	1	15	12	4	6	19	8	1	1	76	54

Πελίν	1	1	49	18	9	2	41	25	1	1	219	121
Ιλάιντα	1		7		0		4		0		35	
Σαμή	1		11		1		11		1		50	
Μερβέ	1		29		4		27		1		133	
Ενίς		1		9		2		10		1		56
Ιρφάν		1		11				15		1		68

Πίνακας 3: Ντ Δ, (1^ο μειονοτικό Ξάνθης) ΣΤ1

ΟΝΟΜΑ	ΚΕΙΜ · ΕΙΔΟ Σ	ΚΕ 2	ΟΥ Σ	0 2	ΕΠΙ Θ	Ε 2	ΡΗ Μ	Ρ 2	ΣΥΝΟΧ Η	Σ 2	ΣΥΝΟΛ Ο ΛΕΞΕΩ Ν	ΣΥΝ2
Σινέμ												Μόνο 1 ^η παραγωγή
Οζσαν												Και οι 2 παραγωγέ ς
Μεχμέτ												Και οι 2 παραγωγέ ς (κείμενο στην τουρκική)
Μουσαά												Μόνο 1 ^η παραγωγή
Σεχέρ												Μόνο 1 ^η παραγωγή
Μπερκά λι												Μόνο 2 ^η παραγωγή
Σινέμ												Μόνο 2 ^η παραγωγή

Πίνακας 4: Ρ Φ (2^ο μειονοτικό Κομοτηνής), Α τάξη

ΟΝΟΜΑ	ΚΕΙΜ. ΕΙΔΟΣ	ΚΕ2	ΟΥΣ	02	ΕΠΙΘ	Ε2	ΡΗΜ	Ρ2	ΣΥΝΟΧΗ	Σ2	ΣΥΝΟΛΟ ΛΕΞΕΩΝ	ΣΥΝ2
Ηρέμ	1	1	47	28	2	13	45	38	1	1	224	210
Αισέ	1	1	25	22	0	3	37	27	0	1	145	118
Βεισέλ	1	1	60	24	12	4	52	32	1	1	268	200
Ιρέμ	1	1	20	14	5	1	19	20	0	1	92	97
Αισέ	1	1	39	15	2	2	31	16	0	0	163	103
Μετίν	1		21		2		19		1		94	

Πίνακας 5: Χ Κ (2^ο μειονοτικό Κομοτηνής), Στ' τάξη

ΟΝΟΜΑ	ΚΕΙΜ. ΕΙΔΟΣ	ΚΕ2	ΟΥΣ	02	ΕΠΙΘ	Ε2	ΡΗΜ	Ρ2	ΣΥΝΟΧΗ	Σ2	ΣΥΝΟΛΟ ΛΕΞΕΩΝ	ΣΥΝ2
Αισέ	1		2		1		2		0		6	
Χατζέρ	1		3		0		2		1		8	
Γκιζέμ	1	1	2	6	0	3	1	5	0	1	4	22
Ζεινέπ	1	1	2	6	0	5	1	4	0	0	4	21
Σερχάτ	1	1	2	4	0	4	1	8	0	0	4	25

Εολέμ	1	1	2	10	0	3	1	7	0	1	4	27
-------	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	----

Πίνακας 6: Ε Θ (2^ο μειονοτικό Κομοτηνής), Β-Γ τάξη

ΟΝΟΜΑ	ΚΕΙΜ. ΕΙΔΟΣ	ΚΕ2	ΟΥΣ	02	ΕΠΙΘ	Ε2	ΡΗΜ	Ρ2	ΣΥΝΟΧΗ	Σ2	ΣΥΝΟΛΟ ΛΕΞΕΩΝ	ΣΥΝ2
Εντά	1	1	2	7	0	10	1	1	0	0	4	21
Αισέ	1		1		0		1		0		3	
Αισέ Αλεμήν	1		2		0		2		0		5	
Χουσείν Α.	1	1	3	9	0	2	2	6	1	1	5	24
Ντόγαν	1		2		0		1				3	
Μπιλάλ	1		0		0		0				0	
Αχμέτ	1	1	3				2		1		5 (με ελληνικά και λατινικά γράμματα)	Γράφει με ελληνικά γράμματα τούρκικες λέξεις
Χουσείν Μ.	1		2				1		1		3 (με ελληνικά και λατινικά γράμματα)	
Αισέγκιούλ	1		3	4	0	4	3	2	1	0	7	15
Τουμπά	1	1	4	2	0	4	4	3	0	0	9	9
Σελίν	1		2				2		1		4	
Μεσότ	1		0				0		0		0	
Αισέ Νταγκ	1		1				1				3	
Μουσταφά	1		0				0		0		0	

Πίνακας 7: Κ Ν (Κένταυρος), Α1' τάξη

ΟΝΟΜΑ	ΚΕΙΜ. ΕΙΔΟΣ	ΚΕ2	ΟΥΣ	02	ΕΠΙΘ	Ε2	ΡΗΜ	Ρ2	ΣΥΝΟΧΗ	Σ2	ΣΥΝΟΛΟ ΛΕΞΕΩΝ	ΣΥΝ2
Σαλή	1		42		7		59		1		272	
Εμινέ	1	1	45	28	4	1	40	31	1	1	196	162
Φαμπιχά	1	1	26	23	6	4	32	32	1	1	148	128
Ελφιδέ	1	1	39	15	7	0	29	41	1	1	220	154
Μουχαμέτ	1	1	23	6	2	0	35	16	0	1	154	93
Χαβά	1	1	20	16	4	0	34	30	1	1	184	130
Σινάη	1	1	31	28	4	2	24	18	1	1	163	117
ΜΟ											191	

Πίνακας 8: Κ Ρ (Κένταυρος), ΣΤ2 τάξη

ΟΝΟΜΑ	ΚΕΙΜ. ΕΙΔΟΣ	ΚΕ2	ΟΥΣ	02	ΕΠΙΘ	Ε2	ΡΗΜ	Ρ2	ΣΥΝΟΧΗ	Σ2	ΣΥΝΟΛΟ ΛΕΞΕΩΝ	ΣΥΝ2
Γκιουλάι	1	1	35	15	2	3	40	20	1	1	182	88
Ερέν	1	1	40	8	4	9	46	26	1	1	225	140

Γκιουλειχά ν	1	1	40	9	1	2	30	2	0	1	147	97
Χουσεϊν	1	1	18	1 0	0	0	24	1 1	0	1	121	65
Ελμάς	1	1	31	1 3	3	2	35	1 5	1	1	177	67
Μεχμέτ	1	1	61	1 4	2	4	58	2 0	1	1	233	108
Ερκάν	1	1	61	1 1	7	0	65	2 4	1	1	240	111
Μπελούκ	1	1	13	1 2	1	2	9	1 7	0	0	55	106
Σαμέτ	1	1	36	1 7	2	0	43	2 3	0	1	196	106
Μεχμέτ	1	1	31	1 5	8	4	39	2 7	1	1	188	124
Αιτούλ	1	1	41	1 1	4	3	68	2 3	1	1	262	97

Πίνακας 9: Το Μ (Κένταυρος), ΣΤ1 τάξη

Όπως προκύπτει και από τους παραπάνω πίνακες, διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές της **Α' τάξης** εμφάνισαν θεαματική βελτίωση και ως προς το **συνολικό αριθμό λέξεων** που χρησιμοποίησαν (Μ.Ο χρήσης λέξεων στην αρχική μέτρηση 3,55 διακύμανση 1-9 λέξεις ανά κείμενο, ΜΟ στην τελική μέτρηση 12,05, διακύμανση 1-32 λέξεις ανά κείμενο) και ως προς την ποιότητα των κειμένων (συνοχή, τήρηση των συμβάσεων του κειμενικού είδους, κτλ). Με άλλα λόγια, ενώ οι μαθητές Α' τάξης στην αρχική μέτρηση χρησιμοποίησαν κατά μέσο όρο 3,55 λέξεις, στην τελική μέτρηση εμπλούτισαν κατά πολύ το λεξιλόγιό τους και παρήγαν σωστά δομημένα κείμενα με μέσο όρο λέξεων 12,05 λέξεις.

Το ίδιο συνέβη και με τους μαθητές της **Β' και Γ' τάξης**, οι οποίοι εμφάνισαν θεαματική βελτίωση και ως προς το συνολικό αριθμό λέξεων που χρησιμοποίησαν (Μ.Ο χρήσης λέξεων στην αρχική μέτρηση 4, ΜΟ στην τελική μέτρηση 23,75, διακύμανση 21-27 λέξεις ανά κείμενο) και ως προς την **ποιότητα των κειμένων** (συνοχή, τήρηση των συμβάσεων του κειμενικού είδους, κτλ).

Σημαντικό ρόλο στην αύξηση του μεγέθους των κειμένων που παρήγαν οι μαθητές Α'-Γ' δημοτικού, καθώς και στην αύξηση του λεξιλογίου που χρησιμοποιούσαν έπαιξε ενδεχομένως το γεγονός ότι, καθόλη τη διάρκεια της χρονιάς, τα παιδιά ασχολήθηκαν -σε μια λογική γραμματισμού- με ενδιαφέροντα θέματα, τα οποία τους δημιουργούσαν κίνητρα για να παράγουν προφορικό και γραπτό λόγο και έτσι εξοικειώθηκαν σε σημαντικό βαθμό με την παραγωγή γραπτών κειμένων που εντάσσονται σε διαφορετικά κειμενικά είδη (προσκλήσεις, συνταγές, αφηγήσεις, διαφημίσεις, οδηγίες παιχνιδιών κτλ). Επίσης ο παιγνιώδης χαρακτήρας με τον οποίο προκλήθηκε η παραγωγή γραπτού λόγου στη δεύτερη φάση έπαιξε πιθανόν θετικό ρόλο.

Οι μαθητές της ΣΤ΄ τάξης παρήγαγαν στην τελική μέτρηση εκτενή κείμενα (Μ.Ο λέξεων 116,5, διακύμανση 54-210 λέξεις ανά κείμενο) με απόλυτο **σεβασμό στις κειμενικές δεσμεύσεις**. Ωστόσο τα κείμενα της τελικής μέτρησης εμφάνιζαν κατά τι μικρότερο αριθμό λέξεων από τα κείμενα που παρήγαγαν στην αρχική μέτρηση, διότι ενώ στην αρχική μέτρηση ζητήθηκε στους μαθητές απλά να αφηγηθούν την ταινία που είδαν, στην τελική μέτρηση τους ζητήθηκε να επινοήσουν μια δική τους ιστορία κάτι που ως δοκιμασία έχει μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας από την απλή αφήγηση διότι στη συγκεκριμένη περίπτωση οι μαθητές πρέπει καταρχάς να επιλέξουν ήρωες, να φτιάξουν μια δική τους πλοκή και στη συνέχεια να την αφηγηθούν. Με αυτή τη λογική η επίδοση των μαθητών της ΣΤ τάξης ήταν επίσης εντυπωσιακή.

Σημαντική ήταν, τέλος, η **απουσία χρήσης επιθέτων** από τους μαθητές όλων των τάξεων ακόμη και σε περιγραφικά κείμενα, κάτι που θα αποτελέσει αντικείμενο διαπραγμάτευσης με τους εκπαιδευτικούς στον επόμενο κύκλο εκπαιδευτικών σεμιναρίων.

✓ Ποιοτική ανάλυση των δεδομένων

Είναι πολύ συνηθισμένο φαινόμενο στις σχολικές τάξεις οι μαθητές να καλούνται να παράγουν λόγο χωρίς να έχουν προηγουμένως αφομοιώσει τους επικοινωνιακούς στόχους μιας συγκεκριμένης περίπτωσης ή χωρίς να έχουν ασκηθεί στα χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους στο οποίο τους ζητείται να εγγραφεί το κείμενό τους. Σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στις τυπικές τάξεις, στα δεδομένα από τη συγκεκριμένη δράση του προγράμματος, τα οποία επεξεργαστήκαμε ποιοτικά, διαπιστώθηκε ήδη από την 1^η μέτρηση ότι οι περιπτώσεις παιδιών που δεν ήταν σε θέση να τηρήσουν τους **κανόνες του κειμενικού είδους** ήταν ελάχιστες και κυρίως στην Α΄ τάξη. Αυτό οφείλεται διότι στα κατά καιρούς επιμορφωτικά σεμινάρια των εκπαιδευτικών τονίστηκε επανειλημμένα ότι κατά την παραγωγή λόγου είναι πολύ σημαντικό να καθορίζεται εκ των προτέρων το επικοινωνιακό πλαίσιο και το κειμενικό είδος στο οποίο θα εγγραφεί το κείμενο, ώστε οι μαθητές να έχουν πλήρη επίγνωση του τι γράφουν και γιατί. Για το σκοπό αυτό μάλιστα υπάρχει η οδηγία προς τους εκπαιδευτικούς να επιδιώκουν την αναπαραγωγή διαφορετικών περιστάσεων επικοινωνίας μέσα από το παιχνίδι, παιχνίδια ρόλου ή άλλες παρόμοιες συνθήκες.

Ένα άλλο θετικό χαρακτηριστικό που προέκυψε από την ποιοτική ανάλυση των παραγωγών των μαθητών –ειδικά εκείνα της ΣΤ δημοτικού –ήταν το γεγονός ότι **τα γραπτά των παιδιών ήταν στην πλειονότητά τους πλαισιωμένα** με την έννοια ότι παρείχαν όλες τις προϋποτιθέμενες πληροφορίες υποδομής, ώστε τα κείμενα να γίνονται αντιληπτά από τον αναγνώστη και να μην υπάρχουν πληροφοριακά κενά. Τόσο στην αφήγηση της ταινίας «Ένας απρόθυμος δράκος» όσο και στη σύνθεση ιστορίας από τα ίδια τα παιδιά με αφορμή μια αφίσα στη 2^η μέτρηση, παρέχονταν στα κείμενα όλες οι πληροφορίες σχετικά με τους πρωταγωνιστές, τον τόπο που διαδραματίζονταν τα γεγονότα, τον αφηγηματικό χρόνο και φυσικά την εξέλιξη της πλοκής, ώστε να μην δημιουργούνται απορίες στον αναγνώστη.

Τέλος, οι παραγωγές των παιδιών, ιδιαίτερα της 2^{ης} μέτρησης έδειξαν ότι τα παιδιά αξιοποίησαν στα γραπτά τους και μίλησαν για ήρωες βιβλίων (π.χ. ο Γίγαντας, ο δράκος, ο Οδυσσέας, κτλ) και ιστοριών τα οποία επεξεργάστηκαν κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Φαίνεται, λοιπόν, πως ενασχόληση μέσα στη χρονιά με βιβλία και ιστορίες που

είναι νοητικά προκλητικά και ενδιαφέρουν τα παιδιά αποτελούν υλικό προς επεξεργασία το οποίο κάνουν κτήμα τους οι μαθητές και μπορούν να το αξιοποιήσουν σε διαφορετικές περιστάσεις.

Αδυναμίες εμφάνιζαν οι παραγωγές ως προς τα ακόλουθα δύο σημεία:

- Υπήρχαν συχνές επαναλήψεις: Οι επαναλήψεις αυτές ήταν κυρίως λεξιλογικές.
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 1: «Μια φορά το παιδάκι που διάβασε το βιβλίο του ο **μπαμπάς** του άρχισε να τρέχει και το παιδάκι ρώτησε στον **μπαμπά** του τι έγινε και ο **μπαμπάς** του είπε ότι είχαι⁸ δράκο»,
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 2 «Το παιδάκι βρήκε το **δράκο**, και τι να δει ο **δράκος** είναι πολύ καλός, μιλούσε με το **δράκο** και πήγε πάλυ στο χωριό.») και λιγότερο συντακτικές
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 3 «Έτσι η **Χιονάτη** και ο **SPIDERMAN** έγιναν φίλοι η **Χιονάτη** και ο **SPIDERMAN** μάζεψαν φρούτα και πήγαν στο σπίτι της Χιονάτης και κάνανε τούρτα».
- Υπήρχαν μερικές φορές ανακριβείς συνοχικοί δεσμοί που δεν επέτρεπαν την ερμηνεία ενός κειμενικού στοιχείου β το οποίο εξαρτιόνταν από ένα κειμενικό στοιχείο α,
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 4 «αλά αυτά τα φαγιτά **ήχαν** δηλητήριο αλά η Χιονάτη κατάλαβε ότι **έχη** δηλητήριο και δεν **τα** έφαγε»
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 5 « Η Χονάτη και η Κόκκινη σκουφίτσα ήταν πολύ **κουρασμένη** για αυτό ήθελαν να κοιμηθούν, πήγαν στα δωμάτια **της** και κοιμήθηκαν και έζησαν αυτοί καλά και εμείς καλύτερα») καθώς επίσης και αμφίσημοι συνοχικοί δεσμοί που οδηγούσαν σε ασάφειες και δυσχέραιναν την κατανόηση του κειμένου
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 1 «Μια φορά το παιδάκι **που** διάβασε το βιβλίο **του** ο μπαμπάς **του** άρχισε να τρέχει και το παιδάκι ρώτησε στον μπαμπά του τι έγινε και ο μπαμπάς του είπε ότι είχαι δράκο».

Πρόκειται για στοιχεία προφορικότητας που αποδίδονται συνήθως στον απροσχεδιαστο χαρακτήρα που προφορικού λόγου και μεταφέρονται κάποιες φορές και στο γραπτό λόγο, ο οποίος -ακριβώς επειδή δεν είναι πλαισιωμένος - οφείλει να χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη σαφήνεια και φροντίδα, ώστε να γίνεται κατανοητός.

Η διάκριση των χαρακτηριστικών του προφορικού από το γραπτό λόγο αποτελούν στόχο των μαθημάτων ενίσχυσης της ελληνομάθειας που πρέπει να παρουσιαστεί σε επόμενα επιμορφωτικά σεμινάρια με μεγαλύτερη σαφήνεια.

2.5 Επαγγελματική εξέλιξη των συνεργαζόμενων εκπαιδευτικών

Ένας επιπλέον παράπλευρος στόχος της Δράσης 1 είναι, όπως έχει ήδη αναφερθεί στο πλαίσιο προηγούμενης έκθεσης, και η επαγγελματική εξέλιξη των συνεργαζόμενων εκπαιδευτικών.

Στη Δράση 1 **κατά το σχολικό έτος 2011 – 2012** συνεργάστηκαν συνολικά 78 εκπαιδευτικοί από τους οποίους κάποιοι ήταν έμπειροι συνεργάτες του

---

⁸ Τηρείται η ορθογραφία του κειμένου.

προγράμματος και από προηγούμενες φάσεις του, κάποιοι εκπαιδευτικοί των σχολείων στα οποία αναπτύχθηκε η Δράση 1, ενώ υπήρξαν και νέοι, αλλά και αρκετοί αδιόριστοι εκπαιδευτικοί. Ιδιαίτερα στις μικρές τάξεις (Α΄ Δημοτικού) επιλέξαμε να εργαστούν κυρίως αδιόριστοι εκπαιδευτικοί από την μειονότητα που μπορούσαν να αξιοποιήσουν, αν υπήρχε ανάγκη, και τη μητρική γλώσσα των παιδιών ως γλώσσα στήριξης.

Σχεδόν στο σύνολό τους οι εκπαιδευτικοί που συνεργάστηκαν στη Δράση 1 παρακολούθησαν όλες τις επιμορφωτικές συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των δύο ετών ανάπτυξης του Προγράμματος. Στο πλαίσιο αυτών των επιμορφώσεων παρακολούθησαν εισηγήσεις και συμμετείχαν σε βιωματικά εργαστήρια. Παράλληλα, σε μικρότερες ομάδες, συναντήθηκαν και συζήτησαν αρκετές φορές με τις επιστημονικά υπεύθυνες και τους επιστημονικούς συνεργάτες της Δράσης 1 για επιμέρους ζητήματα σχετικά με τους στόχους και τη μεθοδολογία των μαθημάτων. Οι συναντήσεις αυτές πραγματοποιούνταν και κατά τις επιτόπιες επισκέψεις στα σχολεία των συνεργατών της Δράσης.

Πέρα από τις επιμορφώσεις και τις συναντήσεις στα σχολεία, στο πλαίσιο των οποίων οι επιστημονικές υπεύθυνες και κυρίως οι επιστημονικοί συνεργάτες παρακολουθούσαν μαθήματα και τα συζητούσαν με τους εκπαιδευτικούς, οι εκπαιδευτικοί έστελναν εβδομαδιαίες καταγραφές των μαθημάτων στους επιστημονικούς συνεργάτες της δράσης, οι οποίοι επικοινωνούσαν συστηματικά τόσο ηλεκτρονικά όσο και τηλεφωνικά μαζί τους στο πλαίσιο μιας διαδικασίας υποστήριξης και ανατροφοδότησης. Για τους νεοδιόριστους ή τους αδιόριστους εκπαιδευτικούς η στήριξη αυτή υπήρξε ακόμη πιο συστηματική.

Μέσα από αυτή τη διαδικασία αναπτύχθηκε μια κοινότητα πρακτικής με ανταλλαγές ιδεών και συζητήσεις που θεωρούμε ότι επέτρεψαν όχι μόνο τη συστηματική παρακολούθηση από την πλευρά μας της ποιότητας της δουλειάς, αλλά και την επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών. Μία από τις εστιάσεις των συζητήσεων ήταν η σημασία της συστηματικής παρατήρησης όσων λένε και κάνουν οι μαθητές και η καταγραφή τους, προκειμένου να είναι οι εκπαιδευτικοί σε θέση να κατανοήσουν τις ανάγκες τους και να υποστηρίξουν τη μαθησιακή τους προσπάθεια. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με τους εκπαιδευτικούς τους μήνες Δεκέμβριο και Μάιο, οι οποίες βρίσκονται στο στάδιο της επεξεργασίας, καταγράφηκε ότι στη δεύτερη συνέντευξη ήταν πολύ περισσότερο σε θέση να εστιάσουν σε συγκεκριμένα στοιχεία που αφορούσαν την επίδοση κάθε μαθητή απ' ό,τι στην πρώτη συνέντευξη.

3. Συμπεράσματα

Συνολικά, πρόκειται για μια Δράση που αναμένεται τα αποτελέσματά της, τόσο άμεσα όσο και μακροπρόθεσμα, να είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την επαφή των παιδιών της μειονότητας με την ελληνική γλώσσα, τη διεύρυνση των τρόπων και του χρόνου ενασχόλησης με αυτή, καθώς και τη βελτίωση της ικανότητας χρήσης

της, που αναμένεται να έχει ουσιαστικές συνέπειες και στη σχολική εξέλιξη του συγκεκριμένου πληθυσμού. Στις εκδηλώσεις που έγιναν στο τέλος της χρονιάς δεχτήκαμε για μια ακόμη φορά πολλές ευχαριστίες από γονείς για το θάρρος που αποκτούν τα παιδιά τους στη χρήση της ελληνικής γλώσσας και για το ότι μαθαίνουν πράγματα, όπως έλεγαν.

Οι επιστημονικές υπεύθυνες της Δράσης

Χαρά Δαφέρμου και Μαρία Σφυρόερα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΔΕΛΤΙΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ
ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ
ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

πρόσθεση όχι αφαίρεση
πολλαπλασιασμός όχι διαίρεση

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Εκπαίδευση των παιδιών
της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη
Ιπποκράτους 35, 10680 Αθήνα

Τηλ: 210-3688508, 3688536, 3688513

Φαξ: 210-3688506

Ηλ.διεύθ.: museduc@ecd.uoa.gr

Μαθήματα για την ενίσχυση της ελληνομάθειας των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας 2011

Τριμηνιαίο Δελτίο Παρακολούθησης της πορείας του μαθητή

Τμήμα: Ε-Στ

Σχολείο:.....

Εκπαιδευτικός: Θ. Β.

Όνοματεπώνυμο παιδιού: Τοπάλ Αχμέτ Χατιτζέ

Χρονικό διάστημα από 22-10-2011 μέχρι 17-12-2011

Συχνότητα φοίτησης: παρουσίες – απουσίες (με ημερομηνίες)

Έκανε 2 απουσίες το δίμηνο

Συμμετοχή: βαθμός συμμετοχής, είδος δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετέχει περισσότερο, συμμετοχή στην ομάδα, συμμετοχή αυθόρμητη ή μετά από παρακίνηση του εκπαιδευτικού, ανάληψη πρωτοβουλιών, κλπ

Χαμηλών τόνων παιδί .Στα αρχικά μαθήματα δε συμμετείχε με αποτέλεσμα να νομίζω ότι δεν κατέχει την ελληνική γλώσσα πράγμα που ανατράπηκε αργότερα.

Δεν αναλαμβάνει πρωτοβουλίες λόγω συνεσταλμένου χαρακτήρα. Όταν όμως έχει μία δραστηριότητα την ολοκληρώνει με επιτυχία. Προσπαθεί πάρα πολύ να τελειώσει ό,τι αρχίζει βοηθώντας και τη διπλανή συμμαθήτριά της.

Προφορικός λόγος: επίπεδο κατανόησης προφορικού λόγου, επιθυμία επικοινωνίας, συχνότητα παραγωγής προφορικού λόγου, περιγραφή παραγωγής προφορικού λόγου, άνεση- αυτοπεποίθηση ως προς την παραγωγή προφορικού λόγου, ανταπόκριση σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας κλπ.

Χειρίζεται αρκετά καλά τον προφορικό λόγο, κάνοντας συντακτικά λάθη όμως μπορεί και εκφράζει αυτό που θέλει. Συμμετείχε τόσο στις γραμματικές ασκήσεις όσο και στις δραστηριότητες της ομαδικές.

Παραγωγή γραπτού λόγου: συμμετοχή στην παραγωγή γραπτού λόγου, επίπεδο γραπτού λόγου ως προς το περιεχόμενο, τα επικοινωνιακά στοιχεία, το συντακτικό-νοηματικό μέρος, την ορθογραφία, τη γραμματική.

Στο γραπτό λόγο κάνει συντακτικά και γραμματικά λάθη. Γνωρίζει τη γραμματική και γενικότερα χρησιμοποιεί αρκετά καλά τα ελληνικά στο γραπτό λόγο.

Δανεισμός βιβλίων: συχνότητα δανεισμού, βιβλία που προτιμά, π.χ. με λίγο κείμενο ή τα εικονογραφημένα ή τα κόμικς κλπ

Δανείστηκε 1 βιβλίο το οποίο παρουσίασε στην τάξη στο τελευταίο μάθημα αυτού του διμήνου.

Καλές στιγμές: Να αναφέρεται δυο τουλάχιστον καλές στιγμές του μαθητή/ της μαθήτριας κατά τη διάρκεια του διμήνου.

Ασχολήθηκε πάρα πολύ στο να περιγράψει την χώρα-πόλη που θα ήθελε να επισκεφτεί. Τα ανακοίνωσε στην τάξη με μεγάλη επιτυχία.

Άλλες παρατηρήσεις: (οτιδήποτε άλλο, που δεν το έχετε αναφέρει παραπάνω, νομίζετε ότι μπορεί να συνδέεται με τη μάθηση του συγκεκριμένου παιδιού όπως: συμπεριφορά, σχέσεις με τους άλλους, συνεργασία στην ομάδα κλπ)

Είναι ένα συνεσταλμένο παιδί και χαμηλών τόνων και έχει καλές σχέσεις με μετρημένα παιδιά του τμήματος

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ
ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ
ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ
πρόσθεση όχι αφαίρεση
πολλαπλασιασμός όχι διαίρεση

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Εκπαίδευση των παιδιών
της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη
Ιπποκράτους 35, 10680 Αθήνα

Τλφ: 210-3688508, 3688536, 3688513

Φαξ: 210-3688506

Ηλ.διεύθ.: museduc@ecd.uoa.gr

Μαθήματα για την ενίσχυση της ελληνομάθειας των παιδιών

της μουσουλμανικής μειονότητας 2012

Τριμηνιαίο Δελτίο Παρακολούθησης της πορείας του μαθητή

Τμήμα: A &B

Σχολείο: ...

Εκπαιδευτικός:.....B. A.

Όνοματεπώνυμο παιδιού:...ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΣΕΛΕΝ

Χρονικό διάστημα από...14 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2012... μέχρι ...19 ΜΑΪΟΥ 2012....

Συχνότητα φοίτησης: 8 παρουσίες

Συμμετοχή: Η Σελέν είναι επίσης ένα πολύ χαρούμενο κορίτσι. Μετά τον Ιανουάριο έγινε πιο συμμετοχική, πιο χαρούμενη και πιο ανοιχτή στην ομάδα. Αυτό την βοήθησε να απολαμβάνει περισσότερο τις δράσεις

Προφορικός λόγος:

Ο προφορικός λόγος της έχει εξελιχθεί. Μιλάει περισσότερο και πιο σωστά. Κατανοεί τα κείμενα που διαβάζουμε στην τάξη και σχολιάζει ή απαντά σε ερωτήσεις.

Παραγωγή γραπτού λόγου:

Ο γραπτός της λόγος είναι και αυτός εξελίξιμος. Οι προτάσεις της μικρές αλλά περισσότερες. Επίσης δεν τη φοβίζεται το γράψιμο και το κάνει με μεγαλύτερη άνεση.

Δανεισμός βιβλίων:

Καλές στιγμές:

Καλές στιγμές για τη Σελέν ήταν όλες. Πιο ξεχωριστή θα έλεγα ήταν όταν φτιάχναμε το κασκόλ για το γίγαντα που συμμετείχε με πολύ χαρά και περιέγραφε τη διαδικασία. Μάλιστα φτιάξαμε και ένα κασκόλ για το σπίτι της. Άλλη καλή στιγμή ήταν η περιγραφή του Έλμερ στην τελευταία μας συνάντηση. Το κείμενο της ήταν πολύ περιγραφικό για τον Έλμερ.

Άλλες παρατηρήσεις:

Παράρτημα 2: ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ
ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ
ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

πρόσθεση όχι αφαιρέση
πολλαπλασιασμός όχι διαίρεση

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Εκπαίδευση των παιδιών
της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη

Ιπποκράτους 35, 10680 Αθήνα

Τηλ: 210-3688508, 3688536, 3688513

Φαξ: 210-3688506

Ηλ.διεύθ.: museduc@ecd.uoa.gr

Μαθήματα για την ενίσχυση της ελληνομάθειας των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας

Καταγραφή της πορείας των μαθημάτων 2011

Τμήμα :...ΣΤ 3.....

Εκπαιδευτικός:...Τ. Μ.....

Ημερομηνία: ..30-10-2011.....

Α. Περιγραφή δραστηριότητας /δραστηριοτήτων που αναπτύχθηκαν και βασικές τους επιδιώξεις:

Κάθισαν σε ομάδες και τους ρώτησα το όνομα που είχαν δώσει.

Κάναμε εμπέδωση επανάληψη του προηγούμενου μαθήματος.

Παίξαμε ομαδικά, παιχνίδι με λέξεις χρησιμοποιώντας τα λεξικά του προγράμματος.

Έδωσα φωτοτυπία σε κάθε μαθητή με εικόνες από παλιά επαγγέλματα όπου έγραφαν το επάγγελμα και τι πουλάει. Το παρουσίασαν.

Γράψανε σε ομάδες το αλφάβητο των επαγγελμάτων. Το διάβασε η ομάδα που τελείωσε πρώτη.

Έκαναν ατομικά δραστηριότητα γραπτώς με προτάσεις ανακατεμένων λέξεων και αντιστοίχισης κάθε πρότασης με διάφορα σχέδια σεντουκιών.

Δούλεψαν σε σελίδες του χρυσού οδηγού με επαγγέλματα.

Έγραψαν στο τετράδιό τους τι δραστηριότητες έκαναν.

B. Χρήση Εκπ/κών Υλικών: (σημειώστε τα βιβλία ή άλλα εκπαιδευτικά υλικά που χρησιμοποιήσατε)

Χρησιμοποίησα τα βιβλία: Χρονολόγιο, το παζάρι και ο κόσμος, τη φωτοτυπία με την εισαγωγή του Σεβντά ..., τα λεξικά του προγράμματος, φωτοτυπίες με εικόνες από παλιά επαγγέλματα (Λαϊκά επαγγέλματα Θεσσαλονίκης, εκδ. Φίλοι Λαογραφικού και Εθνολογικού Μουσείου Μακεδονίας) φωτοτυπία από έντυπο του μουσείου Μπενάκη για μαθητές δημοτικού: Τεχνίτες μιας άλλης εποχής, Χρυσός οδηγός και σελίδες από αυτόν με επαγγέλματα.

Γ. Σχολιασμός - ανατροφοδότηση: (τι πήγε καλά και τι όχι, τι παρατηρήσατε στα παιδιά, τι νομίζετε ότι θα πρέπει να προσέξετε την επόμενη φορά, τι θέλατε να θυμάστε)

Κάναμε επανάληψη τους αιώνες. Όταν τους ρώτησα πόσα χρόνια έχει ο αιώνας δεν απάντησε κανείς. Σχεδίασα ιστορική γραμμή και στην ερώτησή μου τότε αρχίζει και τελειώνει ο 19ος αιώνας κανένας πάλι δεν απάντησε, έκανα παραδείγματα και εξηγούσα στον πίνακα και στην επόμενη ερώτηση για έναν αιώνα το βρήκε ο **Σαμέδ** και σε άλλα παραδείγματα σχεδόν όλοι.

Στο χρονολόγιο ρώτησα γιατί τριχρωμία του και απάντησε-θυμήθηκε η **Μελίς** σωστά.

Όταν ρώτησα τι κάνει ο έμπορος, δεν ήξερε να πει κανείς, τους έδωσα το παζάρι και ο κόσμος και αφού θυμήθηκαν μέσα από τις εικόνες του απάντησε σωστά όλη η 4η ομάδα (**Σιμπέλ, Μπειζά, Εδά**).

Θυμήθηκαν όλες οι ομάδες τα ονόματα των ομάδων που έδωσαν εκτός από την 3η ομ. (**Μπινάς, Ραμπιά, Μελίς**) το ουράνιο τόξο.

Παίξανε το παιχνίδι με τα λεξικά και να βρίσκουν λέξεις. Εδώ ενώ μέχρι τώρα ήταν αδιάφοροι, παθητικοί κλπ άρχισαν να γελάνε, να ζυπνάν, να ενεργοποιούνται και να γίνεται ένας χαμός ποια ομάδα θα βρει πρώτη τη λέξη (κι εγώ έκανα τον ήχο του ρολογιού όσο έψαχναν για να μεγαλώσω την αγωνία τους). Ζήτησαν πάλι να το παίξουμε. Τους είπα άλλη φορά.

Στη φωτοτυπία που μοίρασα σε κάθε έναν με εικόνες από παλιά επαγγέλματα περάσαμε όλοι υπέροχα γιατί μίλησαν, σκέφτηκαν, ρώτησαν, άκουσαν, θυμήθηκαν. Ο **Σαμέδ** ήθελε κάτι να δει και ρώτησε κύριε να πάρω το λεξικό; Η **Μελίς** τον καστανά τον είπε κεφτετζή (νόμιζε τα κάστανα για κεφτέδες), τον τσαγκάρη η **Ραμπιά** τον είπε παπουτσή και πετάχτηκε ο **Χατζημουσταφά Σαλή** και λέει όχι αυτός δεν φτιάχνει, εγώ το ξέρω αλλά στα τούρκικα και του λέω πέστο και είπε parous tamirgisi. Κατάλαβα ότι το βρήκε και είπα

τσαγκάρης. Ο **Χουσεΐν** είχε τον κοσκινά αλλά δεν ήξερε τη λέξη, αλλά κάπου τη είχαν ακούσει οι υπόλοιποι και δεν μπορούσαν να τη θυμηθούν, έτσι παίξαμε κρεμάλα τη λέξη κοσκινά. Η Εδά είπε ο καρεκλατζής (είχε τον καρεκλά) φτιάχνει και πουλάει καρέκλες και ο **Χατζημουσταφά Σαλή** τη διόρθωσε ότι μόνο φτιάχνει. Πέρασαν πολύ καλά, διασκέδασαν και είχε αγωνία το παιχνίδι.

Στη γραπτή δραστηριότητα με τις ανακατεμένες λέξεις των τριών προτάσεων και αντιστοίχισή τους με το σωστό σεντούκι μόνο η 3η ομ. δυσκολεύτηκε (Μπινάς, Ραμπιά, Μελίς).

Τους έδειξα το Χρυσό οδηγό και αφού δεν ήξεραν ακριβώς τι κάνει (τον μπέρδευαν με τον κατάλογο) τους εξήγησα και τους μοίρασα από μια σελίδα που έκοψα από αυτόν και ζήτησα να υπογραμμίσουν 10 επαγγέλματα. Τους άρεσε η δραστηριότητα αυτή και συνέχιζαν να υπογραμμίζουν και παραπάνω. Με ρωτούσαν λογιστικά γίνεται; γραφείο τελετών γίνεται; ο **Χατζημουσταφά Σαλή** και ο Σαμέδ δούλευαν πολύ ήσυχα, με όρεξη, Ο **Χότσικα Σαλή** λέει: κύριε εγώ βρήκα 110, Ο **Μεμέτ** συνέχεια με ρωτούσε: ειδικός παθολόγος; οικογενειακός προγραμματισμός; επικοινωνίας πολίτης; και μόλις πήγα να πω: Αυτό δεν.. με διακόπτει και λέει απότομα: Γιατί κύριε; Και του λέω όχι, όχι, δεν το άκουσα καλά, είναι επάγγελμα.

Σε μια στιγμή ενώ είχε σχετική ησυχία και όλοι απορροφημένοι έψαχναν, λέει ο **Χατζημουσταφά Σαλή**, κύριε είναι ωραία εδώ.

Τέλος έγραψαν στο τετράδιο-ημερολόγιο τις δραστηριότητες.

Τους οφείλω το τηλεσκόπιο και μια δραστηριότητα γύρω από αυτό αλλά είπα στο Μεμέτ ότι θα το δούμε πολύ σύντομα.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΗΣ
ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ
ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

πρόσθεση όχι αφαίρεση
πολλαπλασιασμός όχι διαίρεση

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Εκπαίδευση των παιδιών
της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη
Ιπποκράτους 35, 10680 Αθήνα

Τηλ: 210-3688508, 3688536, 3688513

Φαξ: 210-3688506

Ηλ.διεύθ.: museduc@ecd.uoa.gr

**Μαθήματα για την ενίσχυση της ελληνομάθειας των παιδιών
της μουσουλμανικής μειονότητας
Καταγραφή της πορείας των μαθημάτων 2011 - 2012**

Τμήμα : ΣΤ΄

Εκπαιδευτικός: Χ. Α.

Ημερομηνία: . 3/12/2011

A. Περιγραφή δραστηριότητας /δραστηριοτήτων που αναπτύχθηκαν και βασικές τους επιδιώξεις:

Κατά τη συνάντηση του Σαββάτου οι μαθητές έγραψαν παραμύθια. Δημιουργήθηκε ένας πίνακας, όπου στην κάθετη διάστασή του γράφτηκαν τα ονόματα ηρώων διαφόρων παραμυθιών όπως ο λύκος , η μάγισσα, η Κοκκινোসκουφίτσα, ο Ροζ Πάνθηρας, ενώ στην οριζόντια γράφτηκαν διάφορα αντικείμενα όπως το ροζ διαμάντι, η μαγική σκούπα και άλλα. Οι μαθητές δεν ήθελαν να δημιουργήσουν μέσα σε μια ομάδα και έτσι χωριστήκανε σε τρεις. Χρησιμοποίησαν και το τουρκοελληνικό λεξικό ή ρωτούσαν εμένα για κάποιες λέξεις που δεν γνώριζαν. Η μια ομάδα μάλιστα δεν έγραψε τη σωστή λέξη από το λεξικό και άλλαξε όλη η ιστορία τους. Όταν κατάλαβαν το λάθος τους έψαξαν και βρήκαν τη

σωστή λέξη. Έτσι μέσα από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα μαθαίνουν να χρησιμοποιούν και το λεξικό.

Οι δυο ομάδες κατάφεραν να τελειώσουν τις ιστορίες τους ενώ η τρίτη όχι. Έτσι θα συνεχίσουμε τη δραστηριότητα και την επόμενη φορά.

Β. Χρήση Εκπ/κών Υλικών: (σημειώστε τα βιβλία ή άλλα εκπαιδευτικά υλικά που χρησιμοποιήσατε)

Δεν χρησιμοποιήσαμε βιβλία ή άλλα υλικά.

Γ. Σχολιασμός - ανατροφοδότηση: (τι πήγε καλά και τι όχι, τι παρατηρήσατε στα παιδιά, τι νομίζετε ότι θα πρέπει να προσέξετε την επόμενη φορά, τι θέλετε να θυμάστε)

Αυτό που παρατήρησα αυτή τη φορά είναι ότι τα παιδιά δεν ήθελαν να συνεργαστούν για να φτιάξουν ένα ομαδικό κείμενο. Κυρίως προβλήματα και αντιρρήσεις προέβησαν οι <<καλοί>> μαθητές που ήθελαν να εργαστούν μόνοι τους ο καθένας. Οι μαθητές με τη μικρότερη άνεση στην ελληνική γλώσσα δεν έφεραν καμιά αντίρρηση. Τελικά επήλθε συμβιβασμός δημιουργώντας τρεις ομάδες. Πάντως, από την πλευρά μου τους εξήγησα ότι όταν συνεργάζονται πολλά μυαλά φέρνουν καλύτερα αποτελέσματα από το να εργάζεται ένα μυαλό μόνο του. Κατά τα άλλα όλα κύλισαν καλά. Οι μαθητές για να διορθώσουν τα λάθη στα κείμενά τους έρχονται σε μένα. Η ιδέα να διορθώνει τα λάθη του κειμένου της μιας ομάδας η άλλη ομάδα έπεσε στο κενό. Αποφάσισα να διαβάζω δυνατά στην κάθε ομάδα τα κείμενά τους και να σταματάω εκεί που υπάρχει λάθος. Η ομάδα μόνη της προσπαθεί να βρει το σωστό. Συνεχίζω την ανάγνωση του κειμένου μόνον αν πουν το σωστό. Παρατήρησα ότι όταν βρίσκουν το σωστό χαίρονται και χαμογελούν.

Εντύπωση μου έκανε το γεγονός ότι δύο μαθήτριες η Α. και η Ιρ. Θέλοντας να ξεκινήσουν το παραμύθι τους με έναν διαφορετικό τρόπο μου ζήτησαν την άδεια να πάνε στην βιβλιοθήκη και να ψάξουν ανάμεσα στα βιβλία για να βρουν κάτι το διαφορετικό για να το χρησιμοποιήσουν σαν αρχή στο δικό τους παραμύθι. Τελικά άρχισαν με μια δική τους ιδέα η οποία ήταν πολύ καλή.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΑΞΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Ερωτήσεις για τη συνέντευξη με τους εκπαιδευτικούς

Μιλώντας για έναν – έναν από τους μαθητές

Χ μαθητής ή μαθήτρια

- Πώς εκτιμάτε τη συμμετοχή και την προσπάθειά του;
- Έχετε παρατηρήσει αν σε κάποιες δραστηριότητες συμμετέχει περισσότερο απ' ό,τι σε άλλες; Αν ναι, σε ποιες;
- Έχετε παρατηρήσει αν υπάρχουν δραστηριότητες στις οποίες αρνείται συστηματικά να συμμετάσχει;
- Ποια είναι η σχέση του με τα άλλα παιδιά του τμήματος;
- Έχει ζητηθεί στο πλαίσιο των μαθημάτων να παράγουν κάτι συνεργατικά; Ποιος είναι ο βαθμός συνεργασίας του με τα άλλα παιδιά;
- Παίρνει πρωτοβουλίες; Σε ποιες περιπτώσεις;
- Με ποιον τρόπο προσπαθείτε να τον/την κάνετε αν συμμετέχει; *(στις περιπτώσεις των παιδιών που θα πουν ότι δεν συμμετέχουν)*. Πώς αντιδρά;
- Ποια είναι η καλύτερη στιγμή του στην τάξη που θα είχατε να αναφέρετε;
- Ποια είναι η χειρότερή του στιγμή;
- Πώς εκτιμάτε το επίπεδο του προφορικού του λόγου στα ελληνικά; Πώς θα περιγράφατε τα προφορικά του λόγου;
- Έχετε παρατηρήσει σε σχέση με τον προφορικό του λόγο κάποια πρόοδο –εξέλιξη από την αρχή της χρονιάς μέχρι σήμερα;
- Κατανοεί όσα λέγονται ή συζητιούνται στην τάξη; Χρειάζεται να του μεταφράζεται στη γλώσσα του; *(για τις μειονοτικές εκπαιδευτικούς)*. Αν ναι, σε ποιες περιπτώσεις; Συμμετέχει σε συζητήσεις; Ανταποκρίνεται στις καταστάσεις επικοινωνίας που προκύπτουν;
- Γραπτός λόγος. Τι έχει ζητηθεί να γράψουν μέχρι τώρα; Πώς τα καταφέρνει; Γράφει με προθυμία; Πάντα ή σε ποιες περιπτώσεις; Πώς αξιολογείτε τη γραφή του; Τι λάθη κάνει;

ΕΣΤΙΑΖΟΝΤΑΣ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

- Τι γραπτές του παραγωγές έχετε στα χέρια σας μέχρι τώρα;
- Ποια θεωρείτε την καλύτερή του και ποια τη χειρότερή του εργασία; Γιατί;

Στην περίπτωση της καλύτερης εργασίας: Τι νομίζετε ότι έχει ήδη κατακτήσει;

Στην περίπτωση της χειρότερης εργασίας: Για ποιους κυρίως λόγους αυτήν την παραγωγή δεν την βρίσκετε ικανοποιητική; Τι θα έπρεπε να έχει για να θεωρηθεί ικανοποιητική;

- Πώς σκέφτεστε να τον υποστηρίξετε στη συνέχεια προκειμένου να βελτιωθεί ή προκειμένου να εξελιχτεί καλύτερα;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4 : Πρωτόκολλα συλλογής γραπτού λόγου στην αρχή και στο τέλος της σχολικής χρονιάς

ΠΡΩΤΟΚΟΛΟ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΥΛΙΚΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

A ' Φάση

Θα ζητηθούν από τα παιδιά παραγωγές περιγραφικού και αφηγηματικού λόγου. Για το σκοπό αυτό σχεδιάστηκαν οι ακόλουθες δραστηριότητες:

A-B' ΤΑΞΕΙΣ:

Προβάλλεται η ταινία «Ένας απρόθυμος δράκος» και παράλληλα υπάρχει επεξεργασία μέσω ερωτήσεων (Ενδεικτικά: *τι γίνεται στην ταινία; Ο δράκος θέλει να πολεμήσει; γιατί ο δράκος δεν θέλει να πολεμήσει; Τι αρέσει στο δράκο; Τι αρέσει στον ιππότη; Ο μικρός ήρωας είναι ευχαριστημένος με την εξέλιξη της ιστορίας; Τι προσπαθεί να πετύχει; Τι γίνεται στο τέλος;*), ώστε να βεβαιωθεί ο/η εκπαιδευτικός ότι τα παιδιά παρακολουθούν την ταινία και την κατανοούν (**A φάση 40 λεπτά**).

Έπειτα (**B φάση 20 λεπτά**), ο εκπαιδευτικός θα ζητήσει από τους μαθητές της A' και B' δημοτικού να ζωγραφίσουν:

Ό,τι τους έκανε εντύπωση από την ταινία, κάτι που τους άρεσε ή δεν τους άρεσε, ή τους τρόμαξε ή τους φάνηκε αστείο και να γράψουν όπως μπορούν επάνω στη ζωγραφιά τους τι ήταν αυτό που τους άρεσε ή δεν τους άρεσε ή τους έκανε εντύπωση ή τους φάνηκε αστείο.

Ο/η εκπαιδευτικός θα περιφέρεται και θα τους ενθαρρύνει με εκφράσεις όπως *τι ζωγράφισες, γιατί σου άρεσε, αυτό γράψτο όπως μπορείς, μας ενδιαφέρει πολύ να δούμε πώς γράφουν τα μικρά παιδιά, γράψτο όπως φαντάζεσαι ότι γράφεται, γράψε το όνομά σου*.

ΣΕ ΚΑΜΙΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΔΕΝ ΓΡΑΦΕΙ Ο/Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΤΙ ΓΙΑ ΝΑ ΤΟ ΑΝΤΙΓΡΑΨΟΥΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Σε επόμενη φάση (στα σχολεία που έχουν δίωρο μάθημα στην επόμενη συνάντηση, στα σχολεία που έχουν τρίωρο μετά το διάλειμμα) ξαναπροβάλλεται η ταινία και γίνεται συζήτηση για τους ήρωες (ποιοι ήταν οι ήρωες, ποια τα χαρακτηριστικά τους, κτλ)

Έπειτα οι εκπαιδευτικοί ζητούν από τα παιδιά να ζωγραφίσουν τον ήρωα που τους άρεσε πιο πολύ και να γράψουν λίγα λόγια για αυτόν (**Γ φάση 40 λεπτά**).

Ο/η εκπαιδευτικός θα περιφέρεται και πάλι και θα τους ενθαρρύνει με εκφράσεις όπως *ποιος ήρωας σου άρεσε πώς ήταν ο ήρωας, αυτό γράψτο όπως μπορείς, μας*

ενδιαφέρει πολύ να δούμε πώς γράφουν τα μικρά παιδιά, γράψτε όπως φαντάζεσαι ότι γράφεται, γράψε το όνομά σου.

ΣΕ ΚΑΜΙΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΔΕΝ ΓΡΑΦΕΙ Ο/Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΤΙ ΓΙΑ ΝΑ ΤΟ ΑΝΤΙΓΡΑΨΟΥΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Γ-ΣΤ ΤΑΞΕΙΣ:

(Α φάση 30 λεπτά): Προβάλλεται η ταινία «Ένας απρόθυμος δράκος» και η προβολή σταματάει στο σημείο πριν πάει ο δράκος να πολεμήσει με τον ιππότη. Κατά τη διάρκεια της ταινίας, τίθενται ερωτήσεις στην τάξη σχετικά με την πλοκή μέσω ερωτήσεων (π.χ. *τι γίνεται στην ταινία; Ο δράκος θέλει να πολεμήσει; Γιατί ο δράκος δεν θέλει να πολεμήσει; Τι αρέσει στο δράκο; Τι αρέσει στον ιππότη; Ο μικρός ήρωας είναι ευχαριστημένος με την εξέλιξη της ιστορίας; Τι προσπαθεί να πετύχει, Τι νομίζετε ότι θα γίνει στο τέλος;* κτλ), ώστε:

α) να διασφαλιστεί ότι όλοι οι μαθητές κατάλαβαν,

β) να κινητοποιηθούν οι μαθητές και να δημιουργηθεί ενδιαφέρον για το τέλος.

Στη συνέχεια **(Β φάση 30 λεπτά)** ο/η εκπαιδευτικός καλεί τα παιδιά να αφηγηθούν γραπτά την πλοκή ως το σημείο που είδαν και επίσης να πουν τι νομίζουν ότι θα γίνει στο τέλος. Έπειτα **(Γ φάση 45 λεπτά)**, στην επόμενη συνάντηση βλέπουν όλοι μαζί τι γίνεται στο τέλος, συζητούν για τους 3 ήρωες και κατόπιν τους ζητείται να περιγράψουν γραπτά τον ήρωα που τους άρεσε περισσότερο.

ΣΧΟΛΙΑ:

- 1) Ανάλογα με τις δυνατότητες του σχολείου σε εξοπλισμό (αριθμός λάπτοπ και βιντεοπροβολέων) η δραστηριότητα μπορεί να γίνει ταυτόχρονα σε Α-Β και Γ-ΣΤ, ή στη μία συνάντηση να τρέξει η δραστηριότητα στην Γ-ΣΤ και την επόμενη στην Α-Β.
- 2) Η ενθάρρυνση και εμπύχωση των μαθητών θα είναι μεγαλύτερη στις μικρότερες ηλικίες και μειωμένη ή ανύπαρκτη στην ε' και στ' τάξη.

ΠΡΩΤΟΚΟΛΟ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΥΛΙΚΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Β ' Φάση

Οδηγίες για την παραγωγή περιγραφικού λόγου

A-B' δημοτικού

Ξεκινώντας αναρτάτε τις αφίσες σε μέγεθος Α3 που θα έχετε πάρει από το ΚΕΣΠΕΜ (είναι οι συνημμένες αφίσες) σε κάποιο σημείο της τάξης που να μπορούν να τις βλέπουν όλοι και λέτε στα παιδιά ότι πρόκειται για ένα παιχνίδι.

Γίνεται επεξεργασία της αφίσας στην τάξη. Όλοι μαζί βλέπουν έναν-έναν τους ήρωες και λένε αν τον ξέρουν, τι ξέρουν για αυτόν, τι κάνει συνήθως. Αν δεν τον ξέρουν λένε ποιος υποθέτουν ότι μπορεί να είναι ο εικονιζόμενος ήρωας και πώς το σκέφτηκαν. Συζητούν ποιος τους αρέσει πιο πολύ και γιατί. Έπειτα, αφού έχουμε ασχοληθεί με όλους τους ήρωες τις αφίσας με τον τρόπο που αναφέρεται παραπάνω (δηλαδή λένε τι ξέρουν αυτόν ή υποθέτουν ποιος μπορεί να είναι), επιλέγουν χωρίς να το πουν σε κανέναν έναν από αυτούς και τον περιγράφουν σε ένα χαρτί Α4 που θα τους μοιράσετε. Γράφουν το όνομά τους και σας δίνουν τις παραγωγές τους. Τυλίγετε κάθε χαρτί που σας παραδίνουν σε ρολό και τα ρίχνετε όλα σε ένα μικρό κουτί (αν υπάρχει γυάλινο δοχείο ακόμη καλύτερα). Έπειτα τα παιδιά μοιράζονται σε δύο ομάδες με ισάριθμους παίχτες. Κάθε παιδί κάθε ομάδας με τη σειρά (ένας από τη μία ομάδα και μετά ένας από την άλλη) διαλέγει ένα χαρτί μέσα από το κουτί, το ξεδιπλώνει και το διαβάσει και η αντίπαλη ομάδα προσπαθεί να μαντέψει ποιος ήρωας είναι. Σε περίπτωση που το παιδί που έχει τραβήξει το χαρτί δυσκολεύεται να το διαβάσει, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να το βοηθήσει. Για κάθε ήρωα που βρίσκουν η ομάδα παίρνει πόντους.

ΔΕΝ ΔΙΟΡΘΩΝΕΤΕ ΤΑ ΓΡΑΠΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΓΙΑΤΙ ΑΥΤΑ ΕΙΝΑΙ ΠΟΥ ΘΑ ΜΑΣ ΠΑΡΑΔΩΣΕΤΕ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΟΥΣ.

Αν περιγράψουν όλα το γίγαντα, με τον οποίο έχουν ασχοληθεί εκτενώς, δεν μας πειράζει. Καθώς θα διαβάζονται οι περιγραφές θα γίνονται στήλες: όσες αφορούν το γίγαντα θα μπαίνουν μαζί, όσες συμπίπτουν να αφορούν άλλο ήρωα, π.χ. κοκκινোসκουφίτσα, μαζί κ.λπ. Στο τέλος λένε με πόσους ήρωες ασχολήθηκαν και πόσα παιδιά με κάθε ήρωα άρα ποιος ήταν ο ποιο αγαπημένος, ποιος ήταν αυτός που δυσκολεύτηκαν να τον βρουν ή δεν τον βρήκαν κ.λπ.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ Γ-ΣΤ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Αναρτάτε τις αφίσες σε μέγεθος Α3 που θα έχετε πάρει από το ΚΕΣΠΕΜ (πρόκειται για τις αφίσες που σας επισυνάπτουμε) σε κάποιο σημείο της τάξης που να μπορούν να τις βλέπουν όλοι και τις επεξεργάζεστε μαζί με τα παιδιά. Όλοι μαζί βλέπουν έναν-έναν τους ήρωες και λένε ποιος είναι, τι ξέρουν για αυτόν, τι κάνει συνήθως. Σε περίπτωση που δεν τον ξέρουν λένε ποιος υποθέτουν ότι μπορεί να είναι και πώς το σκέφτηκαν. Μπορούν επίσης να πουν τι φαντάζονται ότι μπορεί να κάνει. Συζητούν ποιος τους αρέσει πιο πολύ και γιατί. Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός παροτρύνει τα ίδια τα παιδιά να διαλέξουν κάποιον ή κάποιους από τους ήρωες και να γράψουν μια δική τους φανταστική ιστορία με αυτούς, ως εξής: Αν ο ή η (κάποιος ήρωας της προτίμησής τους από αυτούς που εικονίζονται στην αφίσα) συναντούσε τον ή την (άλλον ήρωα και πάλι από αυτούς που εικονίζονται στην αφίσα) τι θα μπορούσε να συμβεί. Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί τα παιδιά να αφηγηθούν γραπτά την κανονική ιστορία του ήρωα που συναντάει έναν ήρωα του ίδιου παραμυθιού, π.χ. η κοκκινοσκουφίτσα συναντάει το λύκο, κάτι που δεν θέτει πρόβλημα. Μόλις τελειώσουν όλα τα παιδιά, διαβάζουν την ιστορία που έγραψαν στην τάξη. (Φυσικά όποιος αρνείται επίμονα να διαβάσει είναι αυτονόητο ότι δεν τον πιέζουμε, του αντιπροτείνουμε να μας πει για ποιους ήρωες έχει γράψει). Καταγράφουμε με ποιους ήρωες έχουν ασχοληθεί και αν είναι ίδιοι ή διαφορετικοί, συζητάμε ποιοι τελικά βγαίνουν πρώτοι, άρα είναι και οι πιο αγαπημένοι της τάξης.

Παράρτημα 5: Αφίσες για την παραγωγή γραπτού λόγου (2^η φάση της έρευνας)

